

Manželství a rodičovství

návrh pastoračního materiálu

zpracoval o. Václav, SBM
Jarok, červen 2024

Zdravé křesťanské rodiny jsou budoucností církve i národa, neboť: *„Hospodin miluje právo a své věrné neopouští ... plémě svévolníků bude vymýceno. Spravedliví obdrží zemi a budou v ní bydlet navždy.“* (Ž 37,28-29).

Volba povolání

Už děti by měly vědět, že v Novém zákoně nám Pán Ježíš, Matka Boží i mnozí další svatí ukázali jako lepší a dokonalejší cestu život zasvěcený Bohu v panenství, v zdrženlivosti a čistotě. Ale také manželství je Bohem chtěné a posvátné a pro většinu křesťanů je právě ono konkrétní Boží vůlí a jejich životním povoláním. Každý dospívající a mladý křesťan je tedy povinen upřímně a s velkorysostí před Boží tváří hledat jaké je jeho životní povolání a Boží vůle konkrétně pro něho. Bůh totiž každého volá k určitému životnímu stavu. Toto Boží volání není u každého stejně hlasité a jasné. Nebeský Otec mluví ke každému osobním způsobem, který zodpovídá jeho charakteru, podmínkám a plánům, které s ním Bůh má. Zpravidla dává Bůh svou vůli poznat skrze tělesné a duševní danosti a schopnosti a přirozené náklonnosti člověka, ale častokrát nás oslovuje také přes mimořádné vedení či zásahy do našeho života, svá vnuknutí, setkání s Božím člověkem, četbu, kázání, přes nešťastné i šťastné „náhody“ atd. Na správném výběru životního povolání a stavu závisí naše časné i věčné štěstí. Květině se dobře daří jenom tehdy, je-li zasazena do dobré půdy. A také člověk

je šťastným jenom v tom životním stavu, ke kterému ho povolal Bůh. Každý mladý křesťan se má za své povolání především modlit a má si stavět před oči příklady svatých, kteří sloužili Bohu a žili krásným životem vzbuzujícím touhu po následování v rozličných životních stavech a povoláních, do kterých je Boží vůle postavila.

Apoštol nás učí: *„Přál bych si, aby všichni lidé byli jako já; ale každý má od Boha svůj vlastní dar, jeden tak, druhý jinak. ... Svobodným a vdovám pravím, že je pro ně lépe, když zůstanou tak jako já.“* (1Kor 7,6-8). – Teda v panictví či panenství jako žil apoštol Pavel i sv. Jan i sám Spasitel a Jeho Neposkvrněná Matka a nesčetné tisíce jejich učedníků a následovníků. Písmo dále říká: *„Co se týká neprovdaných, nemám žádný rozkaz Páně, ale dávám jen radu jako ten, kdo je pro milosrdenství Páně hoden důvěry. Domnívám se, že vzhledem k tomu, co má přijít, je pro člověka nejlepší zůstat tak, jak je. Máš ženu? Nechtěj se s ní rozejít. Jsi bez ženy? Žádnou nehledej. Ale i když se oženíš, nezhrěšíš. A vdá-li se dívka, nezhrěší. Dolehne však na ně tíseň tohoto času. Toho vás chci ušetřit. Chci říci, bratří, toto: Lhůta je krátká. Proto ti, kdo mají ženy, ať jsou, jako by je neměli, a kdo pláčou,*

jako by neplakali, a kdo jsou veselí, jako by nebyli, a kdo kupují, jako by nevlastnili, a kdo užívají věci tohoto světa, jako by neužívali; neboť podoba tohoto světa pomíjí. Já bych však chtěl, abyste neměli starosti. Svobodný se stará o věci Páně, jak by se líbil Bohu, ale ženatý se stará o světské věci, jak by se zalíbil ženě, a je rozpolcen. Žena bez manžela nebo svobodná dívka se stará o věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem. Proudaná se stará o světské věci, jak by se zalíbila muži. To vám říkám, abych vám pomohl, ne abych vás uvedl do nesnází, ale abyste žili důstojně a věrně lnuli k Pánu bez rozptylování. Domnívá-li se někdo, že jedná nečestně vůči své snoubence, která je už ve zralém věku, a že se patří, aby si ji vzal, ať udělá, co chce: nehřeší. Ať se vezmou. Ale kdo je v nitru pevný, nic ho nenutí, má v moci svou vlastní vůli a pevně se rozhodl, že se s ní neožení, jedná dobře. Takže kdo se ožení se svou snoubenkou, jedná dobře, ale kdo se neožení, udělá lépe.“ (1Kor 7,25-38).

Manželství je tedy velikým dobrem a Božím darem, a také na tento velký Boží dar se vztahují apoštolova slova: „Ale cokoliiv mi bylo ziskem, to jsem pro Krista odepsal jako ztrátu. A vůbec

všecko pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všecko. Pro něho jsem všecko ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista, spravedlností z Boha založenou na víře, abych poznal jej a moc jeho vzkříšení i účast na jeho utrpení. Beru na sebe podobu jeho smrti, abych tak dosáhl zmrtvýchvstání.“ (Flp 3,7-11).

Více zde o povolání nemusíme mluvit, neboť to stejně pochopí jenom ten „komu je to dáno“ (Mt 19,11).

Příprava na manželství

Už dospívající mládež by měla být vyučena, co je podstatou a smyslem křesťanského manželství a rodiny. Příležitostí k takovému vyučování může být např. příprava na svátost biřmování. ***Manželství je Bohem ustanovený celoživotní svazek jednoho muže a jedné ženy, jehož podstatnými vlastnostmi jsou jednota, nerozlučitelnost a zaměření na zrození a výchovu dětí.***

Jednota manželství znamená, že jde o výlučné spojení jednoho muže s jednou ženou, které si vyžaduje úplnou vzájemnou věrnost. Pokud by totiž vzájemné spojení manželů nebylo zcela výlučné, a připouštěla by se v něm, byť jenom teoreticky, možnost obdobného spojení s nějakou další osobou, nešlo by o úplné vzájemné odevzdání se dvou osob a o jejich skutečnou jednotu, a tedy ani o pravé manželství, jak ho zamýšlel Bůh, ale o jakýsi jeho falzifikát. Proto je úmysl doživotní věrnosti svému manželskému partnerovi podstatným prvkem a nutnou podmínkou pro uzavření platného manželství.

Nerozlučitelnost znamená, že manželé jsou touto úplnou věrností vázáni po celou dobu manželství, tedy dokud je smrt nerozdělí. Tato nerozlučitelnost manželství nutně vyplývá z jednoty manželů a od přirozenosti patří k podstatě manželského svazku.

Manželství je ze své podstaty zaměřeno na společné dobro manželů a na zrození a dobrou výchovu dětí. Společné štěstí manželů a děti, které mají přijmout a vychovat, jsou jakoby dva cíle manželství, které jsou ale vzájemně tak úzce provázány, že jde ve skutečnosti o cíl jediný. Tím největším štěstím manželů zde na zemi je totiž Boží požehnání spočívající na jejich dětech a vnucích, jak to vyjadřuje samotné první Boží přikázání: *„Neuděláš si modlu ... neboť já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stíhám vinu otců na synech do třetího a čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.“* (Ex 20,4-6).

Prvním manželským párem požehnaným samotným Bohem byli Adam a Eva. Manželství je přirozená instituce, ale také svátost. Bůh ustanovil manželství, aby se země mohla naplnit inteligentními lidskými bytostmi, které by

jednoho dne spolu s anděly tvořily obyvatele nebeského království. Kristus manželství zušlechtil tím, že ho povýšil na hodnotu svátosti, když ho učinil znamením svého spojení s církví (viz Ef 5,32; viz celý úryvek Ef 5,9-6,4). Tím Kristus upevnil a potvrdil jednotu a nerozlučitelnost manželství.

Štěstí rodiny a výchova dětí si žádá, aby byla jen jedna hlava, muž, a jedna jeho pomocnice, žena. Polygamie zneužívá manželství, čímž narušuje jeho podstatu, a proto byla Kristem navždy odstraněna. **Úplná a celoživotní věrnost manželů**, která patří k podstatě manželské smlouvy, **zahrnuje i předmanželskou čistotu, kterou je nutno zachovat až do svatby**. Dva rozdílní jednotlivci, muž a žena, vytvářejí jeden morální celek zvaný rodina.

Manželství mezi pokřtěnými je vždy svátostí. Svátost manželství si vysluhují sami snoubenci. Kněz při tom slouží jako svědek církve, jehož přítomnost a požehnání však církev vyžaduje jako nutnou podmínku pro platné uzavření manželství. Pokud by katolický křesťan uzavřel manželství nekanonickou formou, tedy bez přítomnosti posvěceného služebníka církve (jako

např. jen na úřadě nebo v jiné nekatolické církvi), pak takový svazek by nebyl platným manželstvím a daný pár by žil v hříchu.

Boží nepřátelé se snaží manželství zredukovat na obyčejnou lidskou dohodu, kterou je možno zrušit, kdy se lidem zachce. Dokonce i mezi některými křesťany ztrácí manželství svůj nadpřirozený charakter. Kolik snoubenců, kteří se připravují na manželství, myslí jen na zábavu, tanec, krásné oblečení, dárky, medové týdny, ale zapomínají na to nejdůležitější, tedy na zpověď, svaté přijímání, mši sv. a modlitbu.

Nerozlučitelnost manželství, jak už bylo řečeno, znamená, že manžel a manželka jsou navzájem tak silně spojeni, že jejich jednotu může narušit jedině smrt. Rozvod odporuje přirozenému zákonu, a proto ho Spasitel absolutně zakázal. *„Kdo se rozvede se svou ženou a vezme si jinou, cizoloží. A kdo si vezme ženu, kterou její muž propustil, cizoloží.“* (Lk 16,16). Manželství je tedy něco posvátného, protože je skutečnou novozákonní svátostí, a svátost je nutno mít v úctě. Pohrdání svatými věcmi je svatokrádeží.

Platné a dokonané manželství nemůže rozvázat nikdo na světě, ani stát, ani církev. „*Co tedy Bůh spojil, člověk nerozlučuj.*“, říká Spasitel (Mt 19,6). Rozvedení, kteří porušili manželský svazek a znovu se tzv. oženi nebo vdaly, žijí v cizoložství a v smrtelném hříchu. Jejich společné děti jsou v očích Kristovy církve nelegitimní čili nezákonně narozené.

Odloučit se od druhého z manželů smí manželská strana jedině z velmi závažných důvodů, jako je ohrožení vlastního života či zdraví nebo zdraví dětí. Ale i v takovém případě mu musí zachovat celoživotní věrnost, tedy žít v zdrženlivosti anebo se s ním zase smířit. Tato nerozlučitelnost manželského svazku nám dává tušit, jakou nesmírnou váhu Bůh manželství přikládá a jak důležité je se na manželství dobře připravit, vybrat si správného životního partnera a vstupovat do manželství s úmyslem, který odpovídá Božímu plánu s touto božsko-lidskou institucí.

Proto musí být křesťanská mládež vedena k správné volbě životního partnera. Děti se v této věci mají řídit radami svých rodičů, ale nejsou povinny si zvolit toho partnera, kterého si přejí rodiče. Rodiče a jiní vychovatelé by mladým měli

radit spíše všeobecně, které vlastnosti jsou u budoucího partnera důležité. Doporučování nebo dohazování konkrétních partnerů je většinou nevhodné, a pokud je snad někdy potřebné, musí mít mladý člověk vždy možnost svobodné volby.

Obzvlášť pro dívky má nesmírnou důležitost, aby do svého myšlení přijaly správná kritéria pro výběr budoucího manžela. Vždyť žena je v manželství na muži závislá, a proto jde o volbu, která zásadním způsobem ovlivní nejenom její pozemské štěstí na celý život, ale také její věčnou spásu a spásu jejích dětí. Manželé by si měli být blízcí a sobě navzájem přiměřeně odpovídající i přirozenými vlastnostmi jako jsou vzhled, vzdělání, společenské postavení, kultura a národní příslušnost apod. Ale ještě nutnější je, aby měli společné věrovyznání a také celkově se dokázali shodnout v názorech na náboženský a morální život. ***Katolík nemůže uzavřít manželství s nekatolíkem.*** K takovému smíšenému manželství by muselo být zvláštní dovolení biskupa, a to by biskup mohl udělit jen v případě, kdy se nekatolická strana zaváže, že nebude katolické straně nijak bránit ve vykonávání jejích náboženských povinností a

v katolické výchově dětí; a musel by také být rozumný předpoklad, že svůj závazek i splní. I v takovém případě je ale smíšené manželství vždy velkým nebezpečím pro spásu. Taktéž je rizikem, když se jeden ze snoubenců dá pokřtít krátce před sňatkem, neboť takový krok obvykle bývá motivován ne zcela upřímným obrácením, a když se i skutečně obrátí, chybí mu základ katolické výchovy a novopokřtěný může mít velké těžkosti s životem podle zásad katolické víry a morálky. To se ostatně nemusí týkat jenom novopokřtěných. Proto je také dobré dát na radu rodičů, kteří díky svým životním zkušenostem a racionálnímu odstupu daleko lépe posoudí, z jaké rodiny a z jakého prostředí budoucí ženich či nevěsta pochází, zda vyrůstal v úplné a přirozené rodině anebo byl svazek jeho rodičů rozvrácený či jinak neuspořádaný.

Také je potřeba už mládež ***vyučovat, že smyslem a cílem manželství a rodiny jsou děti, které Bůh posílá rodičům.*** Manželé, kteří odmítají děti, protože nechtějí mít problémy, těžce hřeší a stahují na sebe Boží prokletí, protože se odklonili od prvořadého úkolu rodiny. Pokud by snoubenci vstupovali do manželství s tím, že nikdy nechtějí děti, uzavírali

by manželství neplatně a dokud by svůj úmysle a pohled na manželství nepodřídili Božímu pohledu a plánu, žili by v hříchu. Každá věc v tomto Božím světě má svůj účel, a rodina má ten nejlepší. Co může být lepšího než dítě? Dítě je Božím stvořením a pokračováním života svých rodičů.

Z tohoto hlavního cíle manželství vyplývá ta nejdůležitější povinnost, kterou na sebe rodiče při založení nové rodiny berou. Touto povinností je dobrá křesťanská výchova dětí. Když Bůh rodičům posílá dítě, oslovuje je tak, jako kdysi faraónova dcera oslovila Mojžíšovu matku: „Přijmi tohoto chlapce, odchovej mi ho, a já tě odměním.“ (Ex 2,9).

Při volbě budoucího manžela či manželky musí tedy mladý člověk myslet nejen na povrchní štěstí několika následujících měsíců, ale na založení dobré křesťanské rodiny a na věčnou spásu své duše.

Známost, zásnuby a svatba

Rozvoj pohledu a vztahu k opačnému pohlaví u dospívajícího člověka do značné míry závisí na tom, jak byl v dětství sám vychováván, na morálním profilu rodičů a prostředí ve kterém vyrůstal. Zásadní vliv zde mají vztahy matka-syn a otec-dcera, počet sourozenců apod. Jinak budou seznamování prožívat mladí na vesnici, kde se všichni znají od dětství, jinak ve městě, kde jsou lidé izolováni do různých společenských skupin; jinak lidé žijící v nějakém druhu uzavřené komunity; jinak chlapec či dívka, kteří vyrostli v mnohodětné rodině a zase jinak jedináček atd. Tyto a podobné okolnosti budou vztah mladého člověka k opačnému pohlaví do značné míry ovlivňovat, a je dobré o nich vědět, proto aby bylo možno se vyhnout a předejít závažnějším chybám. Vždy také samozřejmě trvá přirozený rozdíl mezi tím, jak se dívá mladý muž na dívku a jak dívka na chlapce. Žena svůj vztah k muži prožívá více v rovině citové. U muže je přechod od vztahu citového k „lásce“ tělesné rychlejší, ale zároveň si ho také lépe uvědomuje, a je to tedy především on, kdo má za čistotu vztahu zodpovědnost. Kardinál Tomášek říká: „U čistého, nezkaženého hochy a u čisté, nezkažené

dívky se láska ukazuje zpočátku jako čistě duševní cit. Je to touha duše po člověku, kterého bychom mohli mít rádi pro jeho ušlechtilé vlastnosti a který by totéž cítil k nám, k naší duši. Je to touha milovat a být milován. Když hoch a dívka začnou spolu chodit, zdá se jim, jako by to bylo pouhé přátelství, ale nejkrásnější, jaké může existovat. Když se na to ostatní lidé dívají jako na lásku, zlobí se na ně a tvrdí, že je to jenom kamarádství a nic víc. Zkušenost ale učí, že mezi mladými lidmi opačného pohlaví nemůže poměr jenom přátelský delší dobu existovat. Tento ze začátku ‚jenom přátelský‘ vztah, velmi brzy přechází do prvního stupně lásky, do lásky duševní, tedy citové.“ Dalším stupněm je láska smyslová neboli erotická, a ta už patří do vztahu snoubeneckého. Třetí stupeň ve vývoji vztahu muže a ženy je láska tělesná, která je ovšem dovolena jedině v platném manželství.¹

Jestliže mladý člověk ví, že manželství v dohledné době uzavřít nemůže anebo nechce (např. nemá ještě věk, studuje, je nemocný, zavázán vojenskou službou nebo mu v tom brání jiné okolnosti) nesmí tedy ani navazovat užší známosti s osobami opačného pohlaví. Jestliže

---

¹ Tomášek, s. 75-76.

naopak ví, že v blízkém čase manželství uzavřít může a chce, a nějakou známost naváže, je povinen od začátku si počínat tak, aby to vedlo k dobrému a čistému snoubeneckému vztahu, který je předpokladem pro následující šťastné manželství a dobrou rodinu. Konkrétně to znamená: hned jak je zřejmé, že jde o bližší vztah, dát druhé straně najevo, jaké jsou jeho morální zásady a že se při známosti hodlá řídit pravidly čisté přípravy na manželství. Důležitá bude i volba způsobu, jakým své rozhodnutí žít až do svatby v čistotě druhé straně sdělí. Pouhá slova bez obsahu nepomohou, ba dokonce mohou být horší než mlčení. **Důležitá je zásada: nikdy spolu nebudeme úplně sami.** Tedy dívka nepřijme pozvání na vícedenní výlet ve dvou, na oslavu, odkud neví, kdy a jak se dostane domů apod. Chlapec nebude taková pozvání dávat, ale naopak sám vše promyslí a připraví tak, aby dívka byla v bezpečí a bylo zřejmé, že to s ní myslí naprosto vážně. Známost by neměla být tajná, je správné, aby o jejich vztahu věděli rodiče a blízcí přátelé.

Dobrým a osvědčeným zvykem pomáhajícím mladým lidem k dobré přípravě na manželství jsou zasnuby. Podstatou zasnoubení je, že dva

svobodní, muž a žena, po zralé úvaze jeden druhému přislíbí manželství. Tento slib má být dán před svědky, nejlépe před rodiči. Kde je to zvykem, mohou se zasnuby konat veřejně v kostele nebo jinou formou. „Když jsou mladí lidé zasnoubeni, mají plné právo na slušné políbení, mají plné právo k tomu, aby šli spolu zavěšení a také k tomu, aby si vyměňovali i cennější dárky. Avšak nemají ještě právo na manželské důvěrnosti, nesmějí bydlet spolu v jednom bytě nebo dokonce spolu žít jako manželé.“² Snoubenci by spolu neměli být v úplné samotě a jejich vzájemná komunikace by měla být tak častá a na takové úrovni, která odpovídá času, v němž plánují svatbu.

Během období zasnoubení mají snoubenci dobře zvážit zamýšlený krok s vědomím, že manželský svazek je nerozlučitelný. Mají se snažit druhého dobře poznat. Je správné druhému upřímně vyznat své charakterové chyby a negativní vlastnosti. Tím se vyvarují pozdějšího nepříjemného překvapení. Avšak i příliš naivní otevřenost může někdy být na škodu. Jestliže po zasnoubení zjistí, že pro ně

---

² Tomášek, s. 77.

není užitečné do manželství vstoupit, můžou tuto dohodu zrušit.

Snoubenci mají povinnost říci jeden druhému o možných překážkách manželství. ***Manželskými překážkami jsou především blízké příbuzenství,*** pokrevní anebo i duchovní (křestní a biřmovací kmotr) a samozřejmě řeholní sliby a trvající manželství. Závažnou překážkou je také rozdílnost kultu, o níž už byla řeč výše. Existují ale i další zneplatňující překážky, jako např. nátlak a jiné.

Pokud se jedna strana výslovně ptá na věc, která se přímo týká manželského života, je druhý povinen říci pravdu. Kdyby zalhal a až do svatby by věc druhému neoznámil, mohlo by to způsobit neplatnost manželství, a to by se stalo v případě, že by oklamaná strana ještě před sňatkem výslovně vyjevila rozhodnutí vstoupit do manželství jen pod danou podmínkou. Takovými závažnými věcmi přímo se týkajícími manželského života jsou např. vážná tělesná nebo i duševní choroba, dále příslib manželství někomu jinému a otázka panenství. Mezi vážné zdravotní ohrožení dnes můžeme počítat i očkování proti covid-19, které je životu

nebezpečné a předpokládá se, že může mít výrazný negativní vliv i na děti.

Ostatní věci, které se přímo netýkají manželského soužití, jako jsou např. majetkové poměry, vzdělání apod., jsou snoubenci také povinni si pravdivě sdělit; pokud by nemluvili úplnou pravdu, nezpůsobí to sice neplatnost manželství, ale jde o vážnou nespravedlnost vůči druhému, a tedy vzniká i povinnost případnou způsobenou škodu podle možností nahradit. Můžeme si uvést hypotetický případ: Rodiče nevěsty by tvrdili, že dceři odkázali dům a po svatbě by se zjistilo, že to není pravda. Jejich lež by byla právem považována za příslib, že dceři zajistí bydlení a byli by tedy povinni podle svých možností tento příslib splnit, např. vyplacením zodpovídající částky apod.

Jestliže mají snoubenci nedostatky v poznání základních pravd křesťanské víry, mají se v ní vyučit před sňatkem. Pokud ještě nepřijali svátosti Eucharistie a biřmování, mají k nim, pokud je to možné, přistoupit před sňatkem. Svátost manželství totiž potřebují přijmout v Boží milosti a co nejlépe duchovně disponováni, aby ji přijali nejen platně, ale také s duchovním užitkem a dostalo se jim tak milosti

pomáhající k dobrému a záslužnému manželskému životu. Kdyby manželství uzavřeli bez milosti posvěcující, bylo by sice platné, ale jeho milost by aktuálně nepůsobila. Když však budou už v manželství konat pokání a milost posvěcující získají, ožívá spolu s ní také milost udělená ve svátosti manželství. Je také velmi užitečné se na manželství připravit duchovní obnovou, generální sv. zpovědí z celého života, což pomůže ke vzbuzení si větší lítosti a dodá duši hlubší pokoj. Svátost pokání a Eucharistie mají snoubenci přijmout maximálně tři dni před svatbou.³

Samotnou svátost manželství je vhodné slavit při mši sv. a v tom případě přijmou novomanželé Nejsvětější Svátost přímo při obřadě. Sňatek je možno uzavírat i mimo mši sv., vždy by se však měla dát přednost veřejné a slavnostní formě za přítomnosti většího počtu členů církve, protože manželství je věcí, která se týká celého společenství.

Pokud jsou snoubenci rozdílných obřadů (římskokatolík / řeckokatolička či naopak) mohou se před svatbou dohodnout na přijetí společného obřadu. Jestliže se věc obřadu před

---

³ Tridentický koncil 24.1.

sňatkem nestanoví, budou jejich děti podle církevního práva patřit k obřadu otce, i kdyby snad byli pokřtěni v jiném obřadu.

Snoubenci mají k přijetí svátosti manželství přistupovat s největší zbožností a po jejím přijetí na modlitbě ze srdce poděkovat Bohu za obdržené milosti. K tomu, aby manželství bylo šťastné jsou zapotřebí tři: Kristus, muž a žena. Moudří a zbožní manželé se v manželství budou vždy chovat tak, aby v jejich rodině mohl přebývat Kristus. Společně se modlí, protože rodina, která se modlí, se na skalách této pozemské plavby nikdy nerozbije. Obzvlášť by neměli zapomínat na společnou modlitbu sv. růžence a prosit o přímluvu i sv. Josefa, patrona křesťanských rodin.

Povinnosti manželů

Před svatbou si chlapec a dívka žijí svůj vlastní život a mohou si ho zařídit, jak chtějí. Po svatbě se jejich život radikálně změní. Manželé se musí učit zapomínat na sebe a žít i pracovat jeden pro druhého. Nemůžou už hledat jenom to, co těší je samotné, ale spíše to, co působí radost oběma společně, ať už je to v jídle, v zábavě a odpočinku, při společenských aktivitách nebo jakékoli jiné oblasti života. Štěstí v manželství závisí na Bohu a na manželech samotných, tedy na svědomitém plnění povinností, které na sebe přijali při složení manželského slibu. Jestliže jeden z nich anebo oba dva svoje povinnosti zanedbávají, pak se svého manželského štěstí nedočkají.

Některé povinnosti jsou společné, jiné se týkají více muže anebo ženy. Společnými povinnostmi manželů jsou vzájemná láska, věrnost, úcta a snášení všeho dobrého i zlého, dokud je smrt nerozdělí, jak si to slíbili v den svého sňatku. K naplnění těchto jejich povinností jim nejlépe dopomůže pravdivá zbožnost, neboť ta je podle slov sv. apoštola Pavla „*užitečná ke všemu a má zaslíbení pro život nynější i budoucí*“ (1Tim 4,8). Manželství bývá spojeno s mnoha obtížemi, a proto se manželé mají ve všech svých potřebách

především utíkat o pomoc k Bohu. Musí se usilovat o vzájemnou lásku a sounáležitost, které jsou základem spokojenosti obou manželů a přinášejí Boží požehnání. Musí být navzájem smířliví, trpěliví a shovívaví s nedostatky a vadami toho druhého. Mají spolu sdílet své radosti i svá trápení, hovořit spolu o tom, co prožívají, jak smýšlejí a co cítí. Navzájem si pomáhat, být spolu ve štěstí i neštěstí, v radosti i zármutku. Musí žít v neporušené věrnosti ve skutcích, pohledech, myšlenkách i citech. Manželská věrnost si vyžaduje vyhnout se dvojsmyslným vtipům, nevhodným pohledům na druhé osoby opačného pohlaví i příliš osobní komunikaci s nimi bez vědomí druhého z manželů apod. Taktéž se ale manželé mají vyvarovat i žárlivosti, která může způsobit mnoho zla, a vyhýbat se všemu, co by druhého z manželů mohlo zarmoutit anebo v něm probouzet podezření z nevěry. Právě podezřívání a nezdravá žárlivost mohou toho druhého nakonec dohnat až ke skutečnému pádu a manželské nevěře.⁴

---

⁴ Rukověť, s. 210.

Pravdivá láska je pramenem manželského štěstí, pramenem každého sebeobětování, podnětem k neustálé odevzdanosti a lékem na všechna příkoří, od nichž není osvobozen ani ten nejlepší manželský pár. Lásku si však nesmíme plést s vášní. Manželská láska se musí zakládat na duchovních vlastnostech manželů, ne pouze na samotné tělesné kráse, na mladistvém zápalu a touze po uspokojení vášní. Taková jenom tělesná „láska“ nepotrvá dlouho a není opravdovou láskou, maximálně snad jejím počátkem. Vzájemná láska manželů musí pramenit z víry a z lásky k Bohu. Mají si všimnout dobrých vlastností toho druhého, myslet na vysoký cíl manželství, jímž je vzájemné posvěcení a podpora na cestě ke křesťanské dokonalosti, a snít o společném štěstí v nebi. Tím se jejich duchovní svazek bude neustále upevňovat a jejich vzájemná láska a blízkost poroste tak, že budou cítit, jak se dokonale doplňují a nedokáží si svůj život představit jeden bez druhého. Takoví manželé spolu zůstanou až do smrti a jejich láska bude ve stáří mnohem pevnější a opravdovější, než bývala v dobách mladistvého zápalu.

Jistota vzájemné věrnosti až do smrti motivuje manžele pracovat pro společné dobro a pokorně

nést břemena jeden druhého. Komu z manželů by se asi chtělo tvrdě pracovat a obětovat se pro druhého, kdyby věděl, že za pár roků se rozejdou a svou lásku vymění za jinou? Manželská zrada, cizoložství, je dvojitým hříchem, porušuje právo manžela nebo manželky a narušuje i ctnost a povinnost čistoty. Jde o jeden z nejtěžších hříchů, kterých se člověk může dopustit, protože cizoložník pohrdá posvátností manželství, uráží Boha a ničí manželské štěstí v samotném zárodku. Hřích cizoložství je příčinou většiny ztroskotání manželství. Ale ani v případě tohoto selhání není správným řešením rozvod, nýbrž pokání a odpuštění. Vždyť rozvod Hospodin nedovoluje a nenávidí jej (viz Mt 19, 3-9; Mal 2,14-16). Znamením a symbolem manželské věrnosti je snubní prsten. ***Jako prsten mající tvar kruhu nemá začátek ani konec, tak i vzájemná věrnost manželů nesmí být nikdy narušena a má se podobat lásce Boží, jež nemá žádných hranic.***

V lidské společnosti neexistuje těsnější svazek než vzájemné pouto manželů. Zdálo by se, že soulad mezi manželi je přirozeným důsledkem jejich intimního spojení. Avšak v důsledku lidské hříšnosti vládne v mnoha rodinách zmatek,

hádky a nepříjemné sváry. Někteří manželé si už v den své svatby slíbí, že se nikdy nebudou hádat ani neřeknou jeden druhému příkrá slova, třebaš by byli sebevíc unavení, nervózní a přepracovaní. To je krásný slib, který však dodrží jen člověk, který je buďto opravdovým světcem anebo svou drahou polovičku ve skutečnosti nemiluje, má k ní poměr čistě formální a neosobní a žije si svým vlastním životem. Manželé, kteří žijí opravdu spolu, budou nutně narážet na nedorozumění a neshody. Měli by k sobě být upřímní. Nastanou-li těžkosti, je potřebné si společně v klidu sednout a celou záležitost prodiskutovat. Pokud problém nedokážete napravit sami, je rozumným řešením požádat o pomoc např. starší zkušenější manželský pár anebo kněze. Došlo-li k ostřejší výměně názorů nebo dokonce otevřené hádce, měli by si manželé co nejdříve odpustit. Boží slovo říká: „*Hněváte se, ale nehřešte! Nad vaším hněvem ať slunce nezapadá, a nedávejte místo ďáblu!*“ (Ef 4,26-27). A nemodlíme se snad každý den: „*Odpust' nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům...?*“ Jak může člověk navzdory nepříjemným pocitům a duševní zraněnosti k opravdovému odpuštění dospět? Je třeba jít na

kolena před Boží tvář, uvědomit si svou vlastní vinu a dluh vůči Bohu, realitu věčnosti, Božího soudu, kříž, Ježíšovu oběť za hříšníky. Přestat se zaměřovat na to, jestli v daném sporu mám anebo nemám pravdu, jestli mi bylo anebo nebylo ublíženo a zaměřit se na své postavení před Bohem, na to, jestli budu anebo nebudu spasen, jestli jsem anebo nejsem v milosti Boží, jestli teď mám anebo nemám myšlení Kristovo. Pak si můžu položit otázku: co teď po mě Ježíš chce, abych udělal. On to říká jasně: Běž a smiř se se svým bratrem, se svou sestrou... (viz Mt 5,24). Křesťanští manželé jsou vlastně také bratr a sestra v Kristu, jak to krásně vyjádřil Tobiáš ve své modlitbě, kterou se modlil spolu se Sárrou o jejich svatební noci (viz Tob 8,7). To smíření může člověk udělat nejdřív v duchu, podívat se na věc z pohledu toho druhého, co asi on prožívá... Pak je možno jít a udělat krok pokoření i před ním, uznat svou vinu, udělat něco, co druhého potěší, abychom zahojili ránu způsobenou jeho srdci.

Manželství to nejsou ony vysněné „medové týdny“, na něž se vydali dva ideální lidé. Je to životní smlouva dvou svébytných osob zavazujících se i přes své chyby a nedostatky

sdílet všechno dobré i zlé, a tedy dennodenně se snažit porozumět té osobě, které jednou slíbili, že ji budou milovat a že se obětují pro její štěstí; štěstí, jehož lidská bytost dosahuje právě jedině v lásce, jež má podobu dobrovolné oběti. I ta nejkrásnější růže má své trny. Nerozumní manželé se jeden na druhého rozčilují, jsou na sebe zatrpknutí, litují, že manželství uzavřeli, vzájemně se znevažují, porovnávají se se svými rodiči, a tím si ještě víc znesnadňují život, jenž je dosti náročný i sám o sobě. Nic nebolí ženu víc než slyšet od manžela, že jeho matka lépe vařila, byla šikovnější, chytřejší, citlivější, rozumnější apod. A stejně tak i muže nic neponíží víc než výčitky manželky: „To můj otec nebyl nikdy takový jako ty! V porovnání s ním jsi ubožák, úplná nula!“ Takováto nepříjemná porovnávání manžele velmi zraňují a způsobují odcizení jejich srdcí, která by se naopak měla sjednotit. Výsměch je velmi nešťastný způsob komunikace. Kdo se chce posmívat, ať raději mlčí a odloží rozhovor na jindy. Dotíravé připomínky otravují život, vyvolávají hněv a vedou k hádkám. Není správné obracet pozornost na maličkosti. Jestliže se jeden z manželů v něčem pomýlí, není potřeba z toho hnedka dělat rozruch. Raději si polož

otázku: „Je to tak důležité, abychom se kvůli tomu pohádali a uráželi jeden druhého?“

Když se vyskytnou problémy, není příliš moudré žádat o radu rodiče, protože rodiče budou automaticky bránit vlastní dítě ať už je nebo není v právu. Kdo chce mít pokoj v rodině, neměl by dovolit, aby se jeho rodiče vměšovali do manželských záležitostí. Žena a muž vytvářejí jeden celek, domov. Měli by mít vše společné, nerozdělovat věci na „moje“ a „tvoje“.

V některých manželstvích býval krásný zvyk, že každý měsíc, na den, který jim připomínal datum jejich svatby, si klekli před obraz Božského Srdce a obnovili svůj manželský slib. Tuto obnovu manželství by si měli vykonat alespoň jednou za rok ve výroční den svatby nebo na svátek Svaté rodiny. Obnova manželských slibů manželům připomíná ty niterné pocity, radost a štěstí, které ve svých srdcích prožívali, když před Bohem uzavřeli manželskou smlouvu.

Obnova manželských slibů

Svůj manželský slib mohou obnovit stejným způsobem, jako ho složili.

Muž řekne: Já, N, odevzdávám se tobě, N, a přijímám tě za manželku. Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Všemohoucí Bůh Otec i Syn i Duch svatý.

Žena potom řekne: Já, N, odevzdávám se tobě, N, a přijímám tě za manžela. Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Všemohoucí Bůh Otec i Syn i Duch svatý.

Nebo mohou obnovu svého manželského slibu vyjádřit např. takto: Pane Ježíši Kriste, Spasiteli lidského pokolení, Ty chceš, aby byly manželské páry šťastny. Toto štěstí vyplývá z věrného plnění manželských povinností. Drahý Pane, přijmi tuto obnovu našeho manželského slibu a dej nám sílu ho dodržet až do smrti. Maria, naše laskavá Matko, oroduj za nás, abychom byli vždy věrni svatému slibu, který jsme složili v den naší svatby. Amen.

Povinnosti muže

Manžel je především povinen svou manželku milovat, jak to říká sv. apoštol Pavel: *„Muži, milujte své ženy, jako si Kristus zamiloval církev a sám se za ni obětoval, aby ji posvětil a očistil křtem vody a slovem; tak si on sám připravil církev slavnou, bez poskvrny, vrásky a čehokoli podobného, aby byla svatá a bezúhonná. Proto i muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo. Kdo miluje svou ženu, miluje sebe. Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale živí je a stará se o ně. Tak i Kristus pečuje o církev; vždyť jsme údy jeho těla. „Proto opustí muž otce a matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo“. Je to velké tajemství, které vztahují na Krista a na církev. A tak i každý z vás bez výjimky ať miluje svou ženu jako sebe sama a žena ať má před mužem úctu.“ (Ef 5,25-33).* Muž tedy musí především přijmout spojení se svou manželkou jako svou novou rodinu, musí vztah k manželce postavit nad vztah k své matce. Rodiče má „opustit“, tedy odpoutat od nich své city a přijmout nový domov, který utváří jeho žena, již musí milovat, ctít si ji a vážit. Nesmí se k ní chovat hrubě, nesmí ji ponižovat, pokládat za svou služku apod. Musí manželku přijímat

jako sobě rovnou životní společníci, jež mu dává Bůh. Zároveň ale pro ni má mít porozumění, že je *slabší a prokazovat jí úctu, protože je spolu s ním dědičkou daru života*. (viz 1Petr 3,7). Musí své koníčky, svá kamarádství a své záliby postavit až na druhé místo za potřebami manželky a rodiny.

Muž jako hlava rodiny má zodpovědnost za materiální i duchovní potřeby manželky a dětí. Jeho úkolem je obstarat vše, co manželka potřebuje k udržování domácnosti. Pokud je to nutné, může i žena chodit do zaměstnání, ale muž by se podle svých možností měl vynasnažit, aby rodinu po materiální stránce zabezpečil sám a žena, aby se mohla plně věnovat výchově dětí a utváření domácího krbu, zázemí, čímž kromě jiného také výrazně přispěje i k ekonomické produktivitě manžela a umožní mu zúročení jeho talentů a rozvoj osobnosti, zatím co sama se uplatňuje ve svém povolání matky a manželky. V dnešní době je vyvíjen velký tlak na to, aby ženy chodily do zaměstnání. Zákony, celková společenská atmosféra i nedobrá ekonomická situace utvářejí podmínky, které skrze útok na povolání matky v domácnosti směřují ke zničení tradiční křesťanské rodiny i rodiny vůbec. Toto se

neděje náhodou, ale s cílem způsobit morální a duchovní rozvrat a nakonec i fyzický zánik křesťanských národů. Proto by si křesťanští manželé mající nedospělé děti měli vstoupit do svědomí a pravdivě se ptát sami sebe, zda je skutečně nutné, aby žena chodila do zaměstnání, obzvlášť pokud má ještě děti v předškolním věku. Ať si pravdivě odpovědí na otázku, zda si zaměstnání ženy skutečně vyžaduje materiální nutnost anebo je to spíš touha ženy po samostatnosti či spíše strach odlišovat se od ostatních „emancipovaných“ žen a „moderních“ rodin (viz 1Petr 3,1-7).

Muž má ale zodpovědnost nejen za materiální nýbrž také za duchovní potřeby své manželky. Za svou ženu a děti se má především modlit s vědomím Bohem svěřené duchovní autority a břemena zodpovědnosti za spásu své rodiny. Modlitba a požehnání manžela a otce má zvláštní moc. Jako hlava rodiny je také povinen svou manželku vést a je-li to zapotřebí i moudře napomínat k spravedlivému a střízlivému křesťanskému životu, což jistě bude moci účinně dělat jenom tak, že jí v tomto křesťanském životě nejprve sám půjde příkladem a vzorem. Musí se k manželce chovat s porozuměním, ne na

každém kroku dokazovat svou převahu. Zvláštní povinností muže tedy je prokazovat své ženě úctu, lásku a pozornost. Ona jeho zvláštní pozornost potřebuje, právě proto, že je „slabší nádobou“ (viz 1Petr 3,7) a že muž je její „hlavou“ (1Kor 11,3), tedy tím, kdo jí má sloužit k pochopení, uchopení a realizaci její důstojnosti, úlohy a povolání křesťanské manželky a matky. Proto je přirozené a oprávněné očekávání každé ženy, že jí její manžel bude prokazovat pozornost a ohleduplnost. Žena nebude moci realizovat své povolání být srdcem rodiny, když ji manžel jako srdce svého domova nebude přijímat a respektovat. Manžel má své manželce dokazovat, jak velmi ji potřebuje, jak si jí váží a jak nesmírně je pro něho důležitá. Muž by měl svou ženu často chválit v soukromí i před jinými, protože zasloužená pochvala v ní vyvolává touhu a rozhodnutí ještě více se namáhat pro něho a pro rodinu. Nesmí manželce nijak bránit v duchovním životě, přijímání svátostí a vykonávání jiných náboženských povinností, pokud to není na překážku plnění jejích povinností manželky a matky.⁵ Naopak, má sám na sebe vzít vůdčí postavení v modlitebním

---

⁵ Rukověť, s. 210.

a svátostném životě celé rodiny. Pokud toto postavení přenechává manželce jakožto té „zbožnější“ a více „věřící“ škodí tím jí a celé rodině a ztrácí její úctu a respekt.

Muž má také nezastupitelnou úlohu při výchově dětí. Jestliže své otcovské povinnosti nebude plnit, ani jeho manželka nebude moci být dobrou matkou. Jeho otcovská úloha začíná už ochotným přijetím počatého dítěte a povzbuzováním manželky a prokazováním jí zvláštní pozornosti během těhotenství. Mimo zaměstnání by měl trávit co nejvíce času doma s manželkou, protože ona potřebuje jeho společnost. Měl by si najít čas, kdy si trpělivě vyslechne, jaké problémy manželka řeší v domácnosti a při výchově dětí. Musí na jedné straně pamatovat na to, že žena se především potřebuje sdělit, vyjádřit své pocity a dojmy, „vypovídat“, a ne vždy chce na všechny své problémy slyšet odpověď. Ale na straně druhé, pokud jde o skutečné problémy, které je potřeba řešit, nesmí se jim muž vyhýbat. Důležitost jeho úlohy otce roste zároveň s dětmi. Čím je dítě starší, tím více se na formování jeho osobnosti podpisuje vliv otce.

Většina mužů má potřebu se občas rozptýlit nějakým sportem či koníčkem, proto by ženatý muž měl pochopit, že podobné potřeby má i žena. Ani ona nemůže zůstat stále jen doma s dětmi. Potřebuje si občas vyjít mezi lidi, navštívit známé apod. K lásce, kterou své manželce slíbil a již je jí povinen, patří i to, aby jí dopřál přiměřeně dbát o svůj zevnějšek, šaty, kulturní a estetické zážitky a také dával najevo svůj zájem o její příjemný, pravdivě krásný a důstojný zevnějšek, který musí vyplývat z citelného vědomí její ženské hodnosti a důstojnosti, které ale žena nebude mít, pokud si jí neváží a neprokazuje jí úctu její vlastní manžel.

Povinnosti ženy

Mezi povinnosti manželky patří na prvním místě svého muže ctít a poslouchat ho ve všem, co by od ní rozumně a spravedlivě žádal. Má svého muže upřímně milovat, svědomitě se starat o domácnost a zodpovědně hospodařit se společným majetkem. Nemá ze společných prostředků zbytečně a lehkomyšlně utrácet; nemá od manžela nerozumně žádat to, na co jeho síly a majetek nestačí. Nemá mít přílišnou zálibu v zbytečném a přehnaném parádění, ale má pečlivě dbát o čisté a vkusné oblečení své i celé rodiny. Nemá manžela popuzovat k hněvu a zlosti svou prostořekostí; **drobnějších chyb a zlovyků manžela si raději ani nevšímat**. Namísto sporů a výčitek ho má raději jen mírně a laskavě **napomínat**, a to **o samotě, a ne před druhými lidmi**. Nepomlouvat manžela před jinými. Bez nutné příčiny se nedovolávat pomoci proti manželovi u příbuzných. A také je povinna následovat manžela, kdyby z rozumné a spravedlivé příčiny změnil bydliště.⁶

Když žena vidí, že se muž vrátil z práce nervózní, měla by počkat, až se uklidní, a až potom mu říci o věcech, které znepokojují jí

---

⁶ Rukověť, s. 210.

samotnou. Dobrá a moudrá manželka vítá každý den svého manžela, který se vrací z práce, s radostí a láskou. Takové maličkosti jako jídlo, které má muž rád, nejsou pro úspěšné manželství vůbec maličkostí. Stává se, že muž po práci nespěchá domů, protože pociťuje nespokojenost ze společného rodinného života. Ženy často způsobují tuto nespokojenost tím, že jednají nesprávně a zapomínají, že hlavou rodiny je muž a ne ona. Hádky, domácí nepořádek a výčitky vytvářejí u muže znechucení a následně působí stav, v němž je vystaven pokušení buď k alkoholu anebo i k manželské nevěře. Stejný následek má i podezřívání.

Oděv a vnější úprava

Co se týče oděvu a zevnější úpravy, k tomu se vyjadřuje sv. František Saleský takto: „Sv. apoštol Pavel chce, aby se křesťanské ženy oblékaly prostě a nenosily nápadné šperky (viz 1Tim 2,9). Slušnost každého oděvu závisí na užití látky, na střihu a na čistotě oděvu. Šaty musí být čisté... Co se týče látky a střihu, oděv se řídí podle období a zvyklostí, podle stavu, společnosti a zvláštních příležitostí. Kromě toho i v neděli, o svátcích a při slavnostních příležitostech si

oblékáme krásnější a lepší šaty. Nebuď v oblékání nepořádná a nedbalá. ***Pokud se před bližními ukážeme v nevhodném a neslušném oblečení, dáváme tím najevo, že je podceňujeme.*** Totéž platí i navzájem mezi členy rodiny. Vyhýbej se marnivosti a tretkám, vyhýbej se i přehnanému vyhledávání modernosti, lehkomyšlnosti a dráždivosti v oblékání. Prostota a vkus, přirozenost a mravnost jsou nejlepší okrasou oděvu. Sv. apoštol Petr napomíná zvláště mladé ženy a dívky, aby se nesháněly po výstředních šatech a účesech (viz 1Petr 3,3). O marnivých ženách a dívkách jistě ne bez příčiny pochybujeme, jestli jsou dost čisté a mravné. Když nic jiného, z jejich zevnějšku můžeme usoudit přinejmenším to, že sotva vedou ctnostný život. ***Když se ženám a dívkám vyčítá, že nosí příliš úzké, těsné a vyzývavé šaty, vymlouvají se, že tím nemyslely nic zlého. I tak jim ale tvrdím, že ďábel vždy myslí a počítá se zlým a nemravným.*** Ostatně přál bych si, aby zbožné křesťanské ženy a dívky, byly co nejméně vyparáděné a ověšené všelijakými nevkusnými ozdobami, aby nevyhledávaly výstřední módu. Ať se vždy oblékají dobře a vkusně, cudně a slušně a

ať vždy myslí na to, kdo na ně hledí, v jakém prostředí se pohybují a že jsou ustavičně i před Božím zrakem.“⁷ Tolik sv. František Saleský.

O přehnaném ženském zdobení mluvil už sv. mučedník a církevní otec Cyprián (+258), biskup v Kartágu, jehož si velmi vážil a na něhož se ve svých spisech odvolával a jejich četbu doporučoval i sám sv. Augustin. Sv. Cyprián napsal: „Cožpak Bůh chtěl, aby byly uším způsobovány rány, kterými jsou trápeny už děti ve věku nevinnosti, který nezná zlo tohoto světa, aby později z těchto ran a děr v uších mohly vyset drahocenné bobule, těžké ani ne tak svou vlastní vahou, jako cenou? Toto vše odevzdali ženám svou vychytralostí hříšní ***padlí andělé... To oni naučili ženy zvyrazňovat si oči linkami, malovat si tváře falešnou růží, podvodně měnit barvu vlasů a útokem vlastní zkaženosti vyhnat veškerou pravdivost z tváře a hlavy.*** Domnívám se, že alespoň v této věci musím – pro zodpovědnost, kterou v nás vzbuzuje víra, a pro lásku, kterou si vyžaduje bratrství – připomínat nejen pannám a vdovám, ale i vdaným ženám a vůbec všem příslušnicím tohoto pohlaví, že dílo Boží, jeho

---

⁷ Sv. František Saleský, *Filotea*, 3. část.

výtvar a stvoření, v žádném případě není dovoleno kazit používáním plavé barvy, černého prášku nebo růže, anebo jakéhokoliv jiného prostředku porušujícího vrozené črty. Bůh říká: *„Učiňme člověka k našemu obrazu a podobě“* – a někdo se opovazuje měnit a kazit to, co Bůh stvořil! ***Pozdvihují svou ruku proti Bohu, když se pokoušejí přetvořit a změnit, co on stvořil, nevědouc, že vše, co se přirozeně rodí, je dílo Boží, a cokoliv se pozměňuje, je dílo d'ábla.*** Kdyby některý malíř věrnou barvou přesně zachytil něčí tvář, podobu a tělesný vzhled a někdo jiný by na už dokončený portrét položil svou ruku a – jako by on byl obratnější – by opravoval to, co už bylo jednou namalováno, pokládali bychom to za velkou urážku prvního umělce a jeho rozhořčení by se nám zdálo naprosto oprávněné. A ty se domníváš, že ti tvá neslýchaná drzost a nerozvážnost, urážka Boha-Tvůrce, projde beztrestně? A přestože svými svůdnými umělými barvami nejsi v očích lidí necudná a nemravná, protože jsi zkazila a porušila to, co je Boží, ***budeš obviněna z horšího zločinu než cizoložnice. To, o čem si myslíš, že tě zdobí, to, o čem se domníváš, že tě kráslí,***

je útok na Boží dílo, je to pokřivení skutečnosti... Cožpak jsou čistota a pravda zachovány, jestliže to, co je čisté, se pošpiňuje falešnými barvami, a co je pravdivé, se podvodnými líčidly mění na klam? ***Tvůj Pán říká: „Ani jediný vlas nemůžeš učinit bílým anebo černým“ (Mt 5,36), ale ty se chceš ukázat jako mocnější a porazit Pánův hlas, a tak v drzé troufalosti a bezbožném pohrdání si barvíš vlasy.*** V neblahé předtuše budoucnosti už teď nosíš ohnivé vlasy jako její předzvěst a hřešíš – jaká hanebnost – svou hlavou, tedy nejvznešenější částí těla. ***A přestože je o Pánovi napsáno: „Jeho hlava a vlasy byly jako vlna a sníh“ (Zj 1,14; Dan 7,9), ty proklínáš šedivost, hnusí se ti běloba, která se podobá Pánově hlavě!***

Když jsi taková, nebojíš se, prosím, že až přijde den vzkříšení, tvůj Tvůrce tě nepozná, a když si přijdeš pro svou slíbenou odměnu, odvrhne tě a vyloučí a jako kárající soudce ti vyčítavě řekne: „Toto není mé dílo ani naše podoba. Pošpinila jsi si pokožku umělým líčidlem, pozměnila jsi si vlasy falešnou barvou, tvoje tvář je v moci klamu, tvůj vzhled je porušen, celá tvá podoba není tvá“?

Nebudeš moci vidět Boha, jestliže tvé oči nebudou takové, jaké je Bůh stvořil, ale jaké je ďábel zpotvořil. Jeho jsi následovala, napodobila jsi červené a namalované oči hada, tvůj nepřítel tě zkrášloval – spolu s ním budeš hořet. Nejsou toto, prosím, věci, nad nimiž mají Boží služebníci přemýšlet a vždycky ve dne v noci se jich obávat? Vdané ženy ať sami posoudí, co vše si ve své snaze líbit se namlouvají o potěše svých manželů. Tím že se na ně vymlouvají, přibírají si je za spolupachatele, kteří souhlasí se zločinem.“⁸ – Tolik slova sv. mučedníka Cypriána.

Myšlenku, že opravdu krásné je to, co je přirozené, hájí podobně i sv. Řehoř Naziánský ve své poémě „Proti ženám, co se příliš krášlí“.⁹ V této básni napsané v elegickém distichu rozvíjí myšlenku, že kdo se snaží lidské tělo, jenž je obrazem Božím, vylepšit nepřirozenými prostředky, uráží tím Stvořitele.

Církevní spisovatel Tertulián se v této souvislosti obrací na ženy slovy: „Přesvědčuji vás ne o tom, že špína a nečistota jsou dobré, ale o tom, abyste při své péči o tělo zachovávaly míru,

---

⁸ Sv. Cyprián, *O správání panien*, 14-17. – O nepravě ženské kráse.

⁹ Vyšlo ve slovenském překladu spolu se spisem sv. Cypriána a Tertuliána.

meze a slušnost. Není třeba dělat nic víc, než je nevyhnutné pro přiměřenou úpravu, není třeba dělat nic víc než líbit se Bohu.“¹⁰

Dnešní křesťané potřebují moudře rozlišit, co ze slov Písma a církevních otců o oděvu a vnější úpravě, nejen žen, ale i mužů, platí pro současnou církev. Moudré je držet se zlatého středu, ani **nehledat nápadnost** a nádheru, ani péči o zevnějšek příliš nezanedbávat. K určení toho, co je rozumným středem, se ale nemůžeme řídit normami a trendy současného pohanského světa, protože tím by se onen pomyslný střed vyšinul hodně doleva.

Pokud jde o starší ženy, ty mohou snad někdy mít dojem, že jich se už potřeba vkusného a důstojného oděvu a decentní úpravy zevnějšku netýká, avšak opak je pravdou. Právě ony mají svým příkladem největší vliv na mladší ženy a na celkovou atmosféru v dané společnosti. Apoštol o nich říká Titovi: *„Starší ženy, ať se chovají důstojně, ať nepomlouvají a nepropadají přílišnému pití vína. Ať vyučují mladší ženy v dobrém a vedou je k tomu, aby měly rády své muže a své děti, byly rozumné, cudné, staraly se o domácnost, byly laskavé a poslouchaly své*

---

¹⁰ O pestování ženské krávy, II.5.1.

muže, aby Boží slovo nebylo zneváženo.“ (Tit 2,3-5). **Ženám tedy, a obzvlášť těm starším, je v církvi svěřeno veliké a závažné poslání. Muži určují zákony, ale ženy určují morálku, tedy to, jak se skutečně žije,** a v tomto poslání je muži nemohou nahradit.

Přijetí dítěte – manželská morálka

Jak už bylo řečeno v souvislosti s přípravou na manželství, zplození a výchova dětí, je prvním a nejdůležitějším cílem manželství, který je nerozlučně spojen se společným dobrem a štěstím manželů. Každé dítě je Božím darem. Každý nový život dává sám Bůh. Dítě patří Bohu a Bůh ho svěruje rodičům. Už v okamžiku početí dostává každý nový lidský život od Boha nesmrtelnou duši. Tato lidská duše v sobě nese Boží obraz, a proto je každé dítě od okamžiku svého početí Bohem povoláno a určeno, aby přijalo nadpřirozený Boží život a získalo věčnou slávu v nebi. Zároveň je dítě i obrazem a plodem svých rodičů. Rodiče jsou při zázraku stvoření nového člověka nástroji a spolupracovníky Boží všemohoucnosti. Když si dostatečně uvědomí toto své povolání, budou také chápat a prožívat, že i jejich intimní manželský život je něčím skutečně posvátným.

Sv. František Saleský o tom manželé poučuje takto: „I manželé potřebují čistotu, aby nepřekročili meze v manželství přikázané. Manželé by si měli zpytovat svědomí zvláště v tom, jestli se snad v manželství nevyhýbali dětem, jestli manželské spojení nevykonávali

tak, aby zabránili početí dítěte. Někteří rodiče říkají, že církev by chtěla mít mnoho dětí, ale pro rodiče je vychovat více dětí obtížné. Jiní zase tvrdí, že kdyby rodiče přivedli na svět mnoho dětí, bylo by na zemi příliš mnoho lidí, a proto prý bude muset mnoho lidí hladovět a žít v nedostatku. Rodiče mají právo přivést na svět tolik dětí, kolik myslí, že slušně a dostatečně uživí. Avšak omezit počet dětí nesmějí hříšným způsobem, zneužíváním manželství k vlastní rozkoši, ale pouze hrdinským sebezapíráním, zdržováním se manželského styku anebo jiným dovoleným způsobem. Rodiče budou před Bohem zodpovídat nejen za ty děti, které se jim narodily, ale také za ty, které se jejich úmyslným zákrokem nenarodily. I v manželství je třeba žít podle Boží vůle, tak jak Bůh nařizuje, a nelze Boží zákony obcházet. Sv. Kateřina Sienská viděla mezi zatracenými ve velikých mukách mnoho duší, které porušily posvátnost manželství. Říká, že tyto duše byly tak velice potrestány, protože si nic nedělaly ze svých manželských hříchů a v hříšném návyku žily dlouhou dobu.¹¹ - Tolik sv. František Saleský.

---

¹¹ *Filotea* III.c.39.

Tím „jiným dovoleným způsobem“, kterým mohou manželé počet svých dětí omezit, je pouze částečná zdrženlivost, tedy omezení intimního manželského spojení na dobu, kdy možnost početí dítěte zastavuje sama příroda. Určování tohoto času v rámci ženského cyklu plodnosti se věnují tzv. **metody přirozeného plánování rodičovství**.

Je vhodné vědět, že metody přirozeného plánování rodičovství nebyly původně vyvinuty za účelem snížení počtu dětí, ale naopak pro manžele, kteří mají s početím potíže. Manželům není dovoleno tyto metody využívat, pokud nemají k odložení početí dalšího dítěte dostatečně závažné důvody.

Tyto metody ale beztak nemohou fungovat bez kázně, sebezáporu, a především bez vzájemné ohleduplnosti, což jsou vlastnosti, bez nichž nebudou manželé nikdy šťastni. Právě tato ohleduplnost muže vůči své manželce je praktickým projevem lásky, cestou k jejich společnému štěstí a konkrétním způsobem, kterým manželská láska ze svého počátečního převážně tělesně zaměřeného stádia, vrůstá do stádia pokročilejšího, více duševního a citového. Protože muž je podle slov apoštola povinen

milovat svou ženu, „*jako vlastní tělo*“ (Ef 5,25), musí respektovat potřeby jejího těla i její duše. Pokud je totiž respektovat nebude, nemůže být řeč o skutečné lásce a tímto svým sobectvím ubližuje v konečném důsledku nejvíc sám sobě, neboť, jak říká mudrc, není nic horšího než žena, která není milována. „*Pod třemi věcmi se chvěje země a čtyři nemůže unést: otroka, který kraluje, blouda, který se přesytlí chlebem, vdanou ženu, která není milována, a služku, která vyžene svou paní.*“ (Př 30,21-23).

Užívání jakýchkoliv antikoncepčních prostředků je samozřejmě těžce hříšné, tím spíše těch, které působí nejen antikoncepčně, ale zároveň i abortivně. Manželé, kteří by takové prostředky zabraňující uhnízdění plodu užívali, mají na svědomí úmyslné zabití vlastních dětí. Mezi ně patří i hormonální antikoncepce, která kromě těchto sekundárních abortivních účinků má i velmi závažný negativní vliv na tělesné i duševní zdraví ženy, což samozřejmě platí také o chirurgicky provedeném umělém potratu. „*Bůh se nedá vysmívat...*“ (Gal 6,8).

Jestliže zřikání se své vůle a snaha vyhovět potřebám toho druhého jsou projevem opravdové lásky, pak právě v intimním životě

manželů musí být tento sebezápor přítomen zvláštním způsobem. Manželé, kteří ve svém soužití uznávají a respektují Boží zákony, jsou Bohem požehnáni. Takové manželství je neustálým zdrojem opravdového duševního štěstí a bezpečnou cestou k ctnostnému a svatému životu. Manželé, kteří se navzájem respektují, si na sebe postupem času stále více zvykají, těžkostí ubývá, přibývá duševní útěchy i duchovních radostí a jejich srdce začínají bít v společném rytmu, což je zdrojem každodenně nového společného štěstí.

Protože však tohoto ideálu dosahují manželé jen pomalu, postupně a častokrát nedokonale, potřebují znát svá práva a povinnosti i v této oblasti intimního manželského života. Manželka není povinna vykonat skutek manželského intimního spojení, kdyby to pro ni znamenalo velké obtíže nebo nebezpečí, např. je-li nemocná, v určitém stupni těhotenství, kdyby hrozilo, že se nakazí infekční nemocí; anebo kdyby to manžel požadoval ve stavu, kdy je zbaven užívání rozumu, např. pod vlivem alkoholu, anebo neobyčejným, ponižujícím či hrubým způsobem.

Manželská strana má nárok na „odloučení od společného lůžka“ (separaci) v případě, pokud druhá strana porušila manželskou věrnost (viz Mt 5,32). Kdo porušil smlouvu, ztrácí práva, která mu smlouva zaručovala. Požadovat trvalé odloučení od lůžka má ale právo jenom strana, která sama manželskou věrnost neporušila. I v takovém případě se ale velmi doporučuje odpuštění a – po pokání provinilého – opětovné přistoupení k společnému životu. Dočasné odloučení od společného lůžka může být odůvodněné i v případě, kdy jeden z manželů vede zahálčivý život, chová se k druhé straně hrubě, ponižuje jí, vyhrožuje apod.

Kromě toho může dojít i k situaci, že je nutné odloučení „od společného stolu“, tedy odchod ze společné domácnosti, a to jedině za výjimečných okolností, kdyby např. muž ohrožoval ženu nebo děti na životě nebo vážným způsobem na zdraví. Protože však platně uzavřené a dokonané manželství je nerozlučitelné, odloučení manželé jsou povinni žít v zdrženlivosti anebo se zase smířit. I kdyby jejich odloučení potvrdila církevní autorita, mají právo se kdykoliv znovu spojit, bez toho, aby k tomu dostali nějaké dovolení.¹²

---

¹² Spirago.

Někteří svatí manželé žili od určitého věku v dobrovolné zdrženlivosti, poté co se na ní vzájemně dohodli. Tento ideál je hodný úcty, avšak ne všichni ho mohou následovat. Bůh takovýto životní styl požehná jenom manželům, kteří jsou k tomu připravení a zralí a učinili toto rozhodnutí z víry a ve vzájemné ohleduplnosti k stavu a potřebám druhého. Manželé se v této věci mají řídit radou apoštola: *„Pokud jde o to, co jste psali: Je pro muže lépe, když žije bez ženy. Abyste se však uvarovali smilstva, ať každý má svou ženu a každá svého muže. Muž ať prokazuje ženě, čím je jí povinen, a podobně i žena muži. Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu. Neodpírejte se jeden druhému, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volni pro modlitbu. Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel, když byste se nemohli ovládnout. To ovšem říkám jako ústupek, ne jako příkaz. Přál bych si totiž, aby všichni lidé byli jako já; ale každý má od Boha svůj vlastní dar, jeden tak, druhý jinak. Svobodným a vdovám pravím, že je pro ně lépe, když zůstanou tak jako já. Je-li jim zatěžko žít zdrženlivě, ať vstoupí v*

manželství, neboť je lepší žít v manželství než se trápit. Těm, kteří žijí v manželství, přikazuji - ne já, ale Pán - aby žena od muže neodcházela. A když už odejde, ať zůstane neprovdána nebo se s mužem smíří; a muž ať ženu neopouští.“ (1Kor 7,1-11).

Výchova dítěte

Bez příslušného nástroje umělec nenamaluje obraz ani řezbář nevyřeže figurku a bez uměleckého nadání a umělcovi velké usilovnosti nebude jeho výtvor hodnotným. Rodičovská výchova se podobá dlouholeté dřině na jedinečném uměleckém veledíle, jímž je charakter a osobnost jejich potomka. Podobně jako umělecké nadání je něčím, co se nedá naučit, co člověk dostává „do vínku“, tak i osobnost a charakter dítěte jsou do značné míry důsledkem a obrazem charakteru rodičů. Přece však žádné umělecké dílo nevzniká jenom samotným nadáním, nýbrž také díky veliké námaze umělce. Chtějí-li tedy rodiče své děti vychovat ke svatosti, musí sami v sobě nalézt ty nejlepší stránky své osobnosti a s velkým a namáhavým úsilím o pravdivý křesťanský život je přenést do života svých dětí.

Dobrá výchova je tím největším pokladem a dědictvím, které mají rodiče svým dětem odevzdat. Bůh se rodičů nebude ptát, jestli svým dětem zanechali majetky, jestli jim dali vzdělání na lepších školách, ale zeptá se jich, jestli jim dali dobrý životní příklad, dobrou výchovu, jestli je

učili milovat Boha a bližního, ctít Boží zákon, nenávidět hřích a praktikovat ctnosti.

Výchova je harmonický rozvoj fyzických, mravních a duchovních sil dítěte. Samotné dítě bez pomoci svých rodičů není schopno tyto Boží dary rozvíjet. Potřebuje jejich vedení a radu, protože v důsledku dědičného hříchu jsou představitost a srdce člověka už od malička náchylné ke zlu (Gn 8,21). Právě rodiče mohou dítě vést k ctnosti lépe než kdokoliv jiný, protože oni své dítě, které je jejich plodem, obrazem a jakýmsi pokračováním jejich života, znají lépe, než se zná ono samo a mají ten největší zájem na jeho prospěchu v dobrém.

Dítě je jako voda, co nemá žádnou chuť. Když se děti narodí, nemají žádný osobní hřích. Křtem svatým jsou potom očištěny od dědičného hříchu a stávají se chrámem Ducha svatého. I po křtu v nich však zůstává náklonnost ke zlému. Proto je tak nesmírně důležité, jak na dítě působí jeho rodiče. Jejich vliv je rozhodující pro to, zda se srdce dítěte, které jim Bůh svěřil, přikloní na cestu poslušnosti a lásky k Bohu, která vede do věčné blaženosti v nebi, anebo na cestu opačnou, cestu hříchu a smrti.

Základní povinností křesťanských rodičů je každé dítě, které jim Bůh pošle, ochotně a s láskou přijmout. Hned po starosti o bezpečný a důstojný porod je další povinností rodičů dát své dítě pokřtít. Křest dítěte se nemá zbytečně odkládat. Pokud tomu nebrání nějaké vážné překážky, mělo by dítě být pokřtěno do třech týdnů po narození.

Katoličtí manželé i porodní asistentky a další, kteří pracují s novorozenci, by měli vědět, že dítě, které se nachází v nebezpečí života, může pokřtít kterýkoliv člověk (dokonce i nepokřtěný), pokud jen má úmysl vykonat to, co koná Kristova církev. Mají tedy vědět, že svátost křtu se uděluje ponořením do vody anebo politím vodou (musí to být přirozená voda, ne sliny či jiná tekutina) a vyslovením křestní formule: „*Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.*“, a tato křestní formule musí být vyslovena současně, ve chvíli, když se voda dotýká pokožky křtěného. Dítě pokřtěné tímto mimořádným způsobem ve stavu ohrožení života, mají po jeho uzdravení rodiče přinést do církve, aby mu kněz doplnil další obřady spojené se křtem.

Výchova malých dětí

Od jakého věku dítěte mají rodiče s výchovou začít? Výchova dítěte začíná od jeho početí. Už během těhotenství si totiž matka utváří vztah ke svému dítěti, a pro tento její vztah je velmi důležitý i postoj, jaký má k dítěti otec. Avšak každý věk dítěte si vyžaduje zvláštní odpovídající přístup.

Jedna starší učitelka se vyjádřila takto: „U malých tříletých dětí bez obtíží dosáhneme, aby dělaly, co chceme. Mezi osmým a devátým rokem života je už třeba dítě ohýbat. Mezi šestnáctým a sedmnáctým rokem je třeba je lámat a potom už jenom hrob napraví hrbatého.“

To, co dítě vidí a slyší v prvních letech, je pro jeho život nejdůležitější. První poučná slova matky padají hluboko do duše a působí účinněji než všechno ostatní, co přijde později. I když se dítě ještě tzv. neumí modlit, ale vidí zbožnost a vroucnost, s jakou se modlí rodiče, klade se tím do jeho srdce základ jeho budoucí zbožnosti. „Ono je ještě malé.“ Touto výmluvou zakrývají nerozumní rodiče chyby a nedostatky své výchovy. „Je ještě malé a nerozumí tomu, co slyší“, a potom říkají slova, která padají do dětské duše jako jarní mráz na vypučený strom. „Je ještě

malé a nevidí, co děláme“, říkají rodiče, a tak v nevinné dětské duši ničí nejbezpečnější bariéru proti nevázanosti a smyslnosti, stud, a zasévají do srdce zlé sémě, které když vzejde, působí mu ještě po mnoha letech velké pokušení a prudké boje. „Je ještě malé a neví, co dělá“, opakují rodiče a omlouvají tak jeho chyby a klidně nechávají klíčit koukol zlých návyků. Pozdě bude až budou naříkat: „Odkud má naše dítě tyto zvyky? Od nás přece ne?“

Pravdivá zbožnost je nejlepším a nejbezpečnějším prostředkem výchovy. Jestliže rodiče nemají osobní vztah k Pánu Ježíši a nežijí z víry, jejich děti budou jako rostlinky bez kořenů, které brzy uschnou.

Jedna zbožná matka začala výchovu svého syna tím, že ho naučila vyslovovat jména Ježíš a Maria už v kolébce. Hned jak začal chodit, brala ho ven a ukazovala mu květy, stromy a oblohu. Přitom mu říkávala, že to všechno stvořil Bůh, protože miluje lidi. Zároveň se i modlila, protože věděla, že bez Božího požehnání a pomoci nedokáže syna správně vychovat. Tato křesťanská výchova rostla s dítětem. Matka svému synovi vysvětlovala pravdy víry a stavěla mu před oči příklad Ježíše Krista a svatých.

Nejčastěji mu připomínala, že Bůh všechno vidí a žehná dobré děti. Takto bez křiku a námahy vštěpovala chlapci úctu k Boží přítomnosti. Stačilo mu říct: „Synu, Bůh vidí to, co děláš. Toto se Bohu nelíbí!“ a dítě se okamžitě vzpamatovalo.

Při vštěpování náboženských zásad a pravd víry by se rodiče měli snažit, aby dítě dané pravdě nejenom porozumělo, ale aby ji také žilo, protože jinak se tato pravda nestane pravidlem jeho života. Dítě nebude zachovávat to, co si od malička nezamiluje. Mnozí rodiče svým dětem Boží pravdy jenom vysvětlují, ale neučí je milovat Boha, a tak se často stává, že dítě svou víru přestane praktikovat, hned jak opustí rodičovský dozor. Vysvětlit dětem pravdy víry tak, aby si je zamilovaly, mohou rodiče jenom tehdy, pokud sami jdou po cestě víry a následování Krista.

Boží přikázání byla lidem dána pro jejich dobro. Takový přístup pomůže, aby Boží pravdy vstoupily hluboko do duše dítěte a učinily z něj dobrého člověka na celý život. Sami rodiče musí tedy nejprve milovat Boha a jeho přikázání a učit děti tak, aby vnímaly víru a život podle ní jako něco krásného, co vnáší do života pokoj a radost. Radost je pro dítě jako slunce ozařující den. Jako teplé paprsky jarního slunce probouzejí květiny

k životu a dávají jim růst, tak působí na dětské srdce i radost: probouzí v něm novou sílu, aby lehce přemáhalo všechny překážky na cestě duševního rozvoje. Radost činí i těžké věci lehkými.

Není však správné děti příliš rozmazlovat, protože rozmazené děti budou v životě neschopnými. Rodiče nemají všechno dělat za děti. Je třeba už od malička děti učit, aby se o sebe uměly postarat, aby si udržovaly pořádek ve svých pokojících, hned když vstanou si ustlaly postel, aby si sami čistily boty apod. Co se týče jídla, neměl by se brát zřetel na dětské rozmary. Děti mají jíst to, co připraví matka, a ne to, co se jim právě zachce. Mnozí rodiče v dětech sami probouzejí vybíravost, když se jich ptají, co si přejí k jídlu, nesmyslně jim dávají možnost výběru a vyhovují jejich momentálním nápadům. Nevěnujte pozornost pláči. Dítě se rozpláče raz dva, uvidí, že nikdo nereaguje a přestane.

Rodiče by ani neměli děti neustále kárat a vyžadovat po nich, aby se chovaly jako dospělí. Děti si přejí, aby je rodiče kárali mírně. ***Ten, kdo svoje dítě neustále za něco napomíná, ztrácí na ně vliv.***

Je však třeba se vyhnout i opačnému extrému. Někteří rodiče své děti stále vychvalují, dokonce i v jejich přítomnosti. To v dětech utváří falešné přesvědčení, že na nich a na jejich chování není nic zlého a že jsou dokonalé. Děti, které jsou přesměřovány chválením, se stávají lehkomyšlnými, protože si myslí, že všechno bude v pořádku, a že i každý podvod a špatnost jim bez problému projdou.

Někteří vychovatelé si myslí, že by ztratili autoritu, kdyby nebyli vždy přísnými, a proto děti neustále jenom kárají a napomínají. Poslyšme ale, co říká sv. František Saleský: „Na jednu kapku medu chytíme víc much než na celý sud octa.“ Obzvlášť na děti úzkostlivé a bojácné působí slovo pochvaly jako vlahý déšť po dlouhém suchu. Je jim vzpruhou pro další práci. ***Důležité ale je, co chválíme.*** Nikdy nechvalme to, co není zásluhou dítěte. Takovou chválou bychom dítě vychovávali jenom k pýše a marnivosti. Hlavně tetičky a babičky často dělají tuto chybu. „Jaké máš krásné šaty. Jak rozumně už to dítě mluví! A ty kaštanové vlásky! A ta modrá očka!“ atd. Ani nechvalme např. nadané dítě, že něco ve škole vědělo. ***Chvalme jenom to, čeho se dítě dopracovalo svou pílí a***

námahou a svou vlastní vůlí. Krátkým slovem dosáhneme více než dlouhým řečením. „To jsi mi udělal radost.“ „To mě potěšilo.“ „Tak je to správně.“ „Vidíš, jak ti to jde.“ – Ale čím více sebevědomí na dítěti pozorujeme, tím více s chválou šetřeme.

Rodiče milují a měli by milovat své děti, ale tato láska by měla být rozumná. Sv. Řehoř Naziánský vypráví o své matce Nonně a svém otci Řehoři starším: „Oba milovali své děti i Krista, ale víc Krista než děti.“ A proto z dětí vychovali světce. Sv. Blanka říkala svému synovi Ludvíkovi: „Pamatuji si, můj synu, že na světě není větší neštěstí než těžký hřích. Miluji tě, ale radši bych tě viděla na márách, než abych se dozvěděla, že jsi spáchal těžký hřích.“

Bellarmin o výchově dětí

Sv. Robert Bellarmin nám jako vzor správného plnění rodičovských povinností staví před oči samotnou Matku Boží. V rozjímání nad třetím slovem Kristovým z kříže říká: Dobří rodiče jsou povinni děti milovat; avšak tak, aby láska k dětem nepřekážela lásce k Bohu. A to je to, co říká Pán v evangeliu: „*Kdo miluje syna anebo dceru více než mě, není mne hoden.*“ (Mt 10,37). To zjevně nejdůsledněji zachovávala Blahoslavená Panna; stála totiž u kříže s nejvyšší bolestí a nejvyšší pevností. Bolest svědčila o její lásce k Synu visícímu na kříži, pevnost svědčila o její poslušnosti Bohu kralujícímu v nebi. Zkroušeně snášela, že je její nevinný Syn, jehož rozhodně milovala, sužován nejprudšími bolestmi, přeci však oněm mukám slovem ani skutkem nezabraňovala, přesto že by mohla, neboť věděla, že je úradkem a záměrem Boha Otce, aby všechna ta muka byla Synem vytrpěna (viz Sk 2,23). Mírou bolesti je láska, a proto Matka velice trpěla, když hleděla na to, jak ukrutně je její Syn trýzněn, protože Ho velmi milovala. A jakpak by Panna-Matka svého Syna nejvroucněji nemilovala, když nejlépe ze všech věděla, že je její Syn v každém ohledu hoden

chvály více než všichni ostatní lidští synové; a taktéž, že je s ní více spojen, než jsou všichni ostatní synové spojeni se svými matkami. Totiž důvod, proč ženy milují své děti, je dvojitý: jeden ten, že je samy zrodily, druhý, že jejich děti vynikají nějakou znamenitou vlastností. I když jsou i takové matky, které své děti buďto milují málo anebo je i nenávidí, jestliže snad vidí, že jsou příliš znetvořeny anebo příliš neposlušné nebo neuctivé vůči rodičům. Avšak Panna-Matka svého Syna z obou těchto důvodů milovala více než kterákoli jiná matka, kdy milovala svého syna. Především totiž, ostatní ženy neplodí své děti samy, ale spolu s manželem. Blahoslavená Panna zrodila Syna sama, neboť jako Panna počala a jako Panna porodila. A stejně jako měl Kristus Pán ve svém božském zrození Otce bez matky, tak i ve svém zrození lidském měl Matku bez otce. A přestože se o tomtéž Kristu správně říká, že byl počat z Ducha sv., přeci však Duch sv. není otcem Krista, ale je působitelem a utvořitelem těla Kristova. Duch svatý totiž neutvořil Kristovo tělo ze své vlastní podstaty, což vlastně přísluší otci, ale uhnětl ho z nejčistší krve samotné Panny. Nejsvětější Panna tedy skutečně zrodila svého Syna sama bez otce. Sama

si ho celého a úplného nárokovala, a proto svého Syna milovala více než kterákoli jiná matka, kdy milovala své dítě.

Co se však týče druhého důvodu, Syn naší Panny, nejen že byl a je nejkrásnější ze synů lidských (Ž 44,3), ale také je hoden veškeré chvály nad všechny lidi i anděly. Z toho tedy plyne, že Blahoslavená Panna, která svého Syna milovala více než všichni ostatní, jeho utrpení a smrt také více než všichni ostatní oplakala. A tudíž je pravda to, co v jedné řeči¹³ potvrdil sv. Bernard, že bolest Blahoslavené Panny nad utrpením Syna může být nazvána počátkem mučednictví srdce podle onoho Simeonova: „*A tvou vlastní duši pronikne meč.*“ (Lk 2,35). A protože mučednictví srdce se zdá být trpčí než mučednictví těla, sv. Anselm v knize O výsadách Panny¹⁴ píše, že bolest Panny byla ukrutnější než kterékoli mučednictví tělesné. A víme, že náš Pán, když při modlitbě v Getsemanské zahradě trpěl mučednictví srdce nahlížejíc pozorně všechny bolesti a utrpení, které měl následujícího dne trpět, a byl při tom jaksi sevřen zármutkem a hrůzou, začal tak ukrutně trpět, že

---

¹³ Kázání na ona slova „Veliké znamení se ukázalo na nebi...“

¹⁴ Kap. 5.

se mu z celého těla lil krvavý pot, o čemž nikde nečteme, že by se to přihodilo při utrpení tělesném. Tak tedy Blahoslavená Panna od onoho meče bolesti probodávajícího její duši bez pochyb snášela to nejtěžší utrpení a tu nejukrutnější bolest. A přeci, protože více milovala čest a slávu Boží než Synovo tělo, stála u kříže plna pevného odhodlání a bez jakékoli známky netrpělivosti hleděla na trpícího Syna. Nepadla na zem polomrtvá, jak to někteří znázorňují, nerval a si vlasy, ani zženštěle nekvílela, ale statečně snesla, co bylo z vůle Boží třeba vytrpět. Milovala totiž velice tělo svého Syna, ale více milovala čest Otce a spásu světa, a tyto dvě věci také sám Syn miloval více než neporušenost svého těla. Kromě toho víra v budoucí vzkříšení jejího Syna na třetí den, v níž nikdy nepolevila, dodávala jejímu srdci nesmírnou pevnost, aby nebyla zbavena ani lidské útěchy. Věděla totiž, že smrt Syna se bude podobat kratinkému spánku podle onoho slova proroka: „*Ulehl jsem a usnul a probudil jsem se, neboť Hospodin mě přijal.*“ (Ž 3,6).

Tento příklad mají napodobovat všichni věřící, aby své děti milovali, ale neupřednostňovali je před Bohem, jenž je Otcem všech a jenž tytéž děti

miluje mnohem více a lépe, než my dokážeme milovat. A nejprve mají křesťané své děti milovat láskou statečnou a rozumnou, ne jim lichotit, když udělali něco zlého, ale vychovávat je v Boží bázni a kárat je slovy a také krotit i tělesnými tresty¹⁵, když buďto urážejí Boha anebo zanedbávají studium. Taková je totiž Boží vůle, kterou zjevil v Písmu sv. jak říká Sirachovec: *„Máš syny? Vychovávej je a ohýbej je od jejich chlapeckého věku.“* (Sir 7,25). A o Tobiášovi je řečeno, že *„svého syna od dětství vyučoval bát se Boha a zdržovat se od každého hříchu.“* (Tob 1,10). A apoštol (Kol 3,21) napomíná otce, aby nedráždili syny k hněvu, aby nemalomyslněli, ale aby je vychovávali v kázni a poslušnosti Pánu, to znamená, aby s nimi zacházeli ne jako s otroky, ale jako s dětmi svobodnými. Ti, kdo jsou totiž na děti příliš přísní, tak že je neustále napomínají a trestají i pro nejmenší chyby, ti s nimi zacházejí jako s nevolníky a způsobují, že buďto klesají na mysli anebo utíkají. Ti však, kdo jsou příliš mírní, činí je zkaženými a živí je ne pro nebeské království ale pro peklo.

---

¹⁵ Dosl. „důtkami“.

Správný způsob výchovy dětí je, aby rodiče děti vzdělávali v kázni, aby se učily ochotně poslouchat rodiče a učitele, a když chybují, aby je otcovsky napomínali tak, aby chápaly, že jsou napomínány z lásky, a ne z nenávisti. A dále, jestliže by snad Bůh něčí děti volal ke kněžství nebo do řehole, ať se neodvažují tomu překážet, aby se snad nezdálo, že vzdorují Bohu, který je prvním Otcem, ale ať říkají se sv. Jobem: „*Pán dal, Pán vzal, buď jméno Páně pochváleno.*“ (Job 1,21). A nakonec, jestliže by snad byly rodičům děti odejmuty předčasnou smrtí, což se přihodilo především Blahoslavené Panně, ať pohlédnou na záměr Boha, který často některé vytrhne, aby zloba nezměnila jejich dobrou mysl a aby nezhynuli navěky. Kdyby rodiče věděli, s jakým záměrem to Bůh činí, jistě by neplakali, ale dokonce by se radovali. A jestliže by v nás žila víra ve vzkříšení, tak jako žila v Nejsvětější Panně, potom, zemře-li někdo dřív, než dosáhl stáří, nebyli bychom zarmouceni více než když někdo usne dříve, než začala noc. Smrt věřícího člověka je totiž jakýmsi snem, jak upozorňuje apoštol v prvním listu Soluňanům: „*Nechceme, abyste byli v nevědomosti o těch, kteří zesnuli, abyste nebyli zarmouceni, jako ostatní, kteří*

nemají naději.“ (1Sol 4,12). Zmiňuje radši naději než víru, protože se nemluví o jakémkoliv vzkříšení, ale o vzkříšení blaženém a slavném, které je vzkříšením ke skutečnému životu, jakým bylo vzkříšeno tělo Kristovo. Kdo totiž pevně věří v budoucí vzkříšení těla a doufá, že jeho syn vzatý předčasnou smrtí má vstát z mrtvých k slávě, není nad čím by byl zarmoucen, ale více z čeho se má radovat, protože jeho spása je už zabezpečena.¹⁶ – Tolik sv. Bellarmin.

---

¹⁶ Bellarmin, s. 70.

Bít či být...?

Před závažnými a škodlivými nedostatky dětí tedy není možno zavírat oči, protože jich s věkem bude přibývat. Děti rostou, přibývají jejich zlovyky, které si rodiče nepřejí, ale nedokáží je napravit. Malé a občasné chyby je třeba připsat věku dětí a nemusíme jim věnovat pozornost. Škodlivé chování je však třeba taktně korigovat, aby se z něho nestal zlovyk. **Úlohou rodiče je rozpoznat, která chyba dítěte je skutečně závažná a účinně ho napomenout, aby se jí vyvarovalo:** „Synu (dcero), já a matka tě milujeme, ale ani já ani matka nemůžeme souhlasit s tvým chováním. Bůh ti nemůže žehnat to, jak se chováš. Ježíš a Matka Boží takto určitě nejednali, když byli malí.“

Jestliže se dítě nenapraví, třeba mu ještě jednou připomenout možný trest. Při jeho vyměrování musí být kroky rodičů koordinované. Když otec trestá, matka by neměla dítě bránit. Kdyby se občas stalo, že jeden z rodičů potrestal dítě nespravedlivě, druhý by na to neměl upozorňovat před dětmi, protože potrestané dítě ztratí úctu k otci anebo matce, kteří ho nespravedlivě potrestali.

Manželé mají napomínat jeden druhého pouze v nepřítomnosti dětí. Není správné děti trestat v hněvu, protože dítě bude trest připisovat hněvu otce anebo matky, a ne své vině, a nebude z toho mít žádný prospěch.

Někteří staří vychovatelé tvrdili, že dítě musí dostat co nejvíc výprasků. Současná pedagogika je naopak prosáknutá ideologií, která tvrdí, že bití je zločin proti dítěti a už i státní zákony rodičům zakazují je trestat. Vůbec dítě netrestat je tím největším zločinem proti němu. Ale pravdu má i ten, kdo řekl: „Když matka bije své dítě, devět z deseti ran patří jí samotné.“ Ano, kdyby rodiče dítě od malička dobře vychovávali, nebylo by bití vůbec zapotřebí. **Bití není výchova, ale drezúra.** Dokud je dítě malé, je někdy potřeba ho přimět, aby se chovalo řádně a slušně, i za pomoci fyzické síly. Vyložené trestání ve smyslu určitých vyměřených trestů za určitá provinění, to už je druhá otázka. Takovéto vyměřené tresty mohou být především jiného druhu, než je fyzické bití. **Fyzické bití je krajním prostředkem, k němuž by ideálně nemělo ani docházet. Avšak, pokud státní moc chce užití tohoto prostředku rodičům zakazovat, narušuje tím jejich přirozené**

právo a staví se tak proti Božímu zákonu. Rodiče přeci nesou také zodpovědnost za činy svých dětí i před společností a státem. Jsou tedy svým dětem také tím, čím je dospělým občanům stání moc včetně svých silových složek. Má-li stát právo trestat občany odejmutím svobody, peněžitými pokutami, nařízením veřejně prospěšných prací, a v krajním případě i trestem smrti (který je dodnes užíván i v takových „baštách demokracie“ jako je USA), potom také rodiče mají přirozené právo své děti určitým způsobem omezovat na svobodě a je-li to nutné i fyzicky trestat.

Avšak čím více se vyvíjí rozum, tím méně jsou tělesné tresty na místě. Když biješ dospívajícího syna, vyháníš z jeho duše úctu před sebou samotným a činíš z něj buď otroka anebo revolucionáře. Když už musíš trestat, trestej mírně a rozumně. Jsou matky, které své dítě nikdy nepotrestají, když udělalo škodu jiným nebo když bylo zlomyslné vůči druhým, ale běda, když doma rozbije sklenici či talíř, třebaš i z neopatrnosti, hnedka dostane pořádný výprask. Tak takovéto tresty jsou školou nespravedlnosti a sobectví. Netrestej často! Tím bys u dítěte otupil jeho citlivou duši tvárnou jako

vosk. Netrestej v hněvu! Získáš na úctě u dítěte, když řekneš: „Teď tě trestat nebudu, až se uklidním, tak jsi mě rozhněval! **Nejlepší trest je náhrada. Když dítě něco poškodilo, ať napraví škodu svou prací nebo ze svých úspor.**¹⁷

Nedostatek rozumu u malých dětí musí nahrazovat rozum rodičů i v tom, co se týče mírnosti v jídle a pití. Cvičte děti v mírnosti a odříkání si malých příjemností. Tomu napomáhá i dodržování církevních postů a modlitba před jídlem. Prikázané posty vážou děti od 14 let. Ale menší děti se mohou cvičit ve zříkání se sladkostí apod. zvlášť v pátek a v době postní.

Rodiče jsou povinni milovat všechny své děti stejně a nedělat mezi nimi žádné rozdíly. Jestliže je jedno dítě rodiči upřednostňováno, pak takovéto postavení jednoho pohoršuje všechny ostatní děti a vyvolává odpor vůči rodičům. Závist a nenávist mezi dětmi jsou obyčejně výsledkem bezhraničné lásky rodičů k jednomu z dětí. Závist je v těchto případech zkresleným a bolestným protestem dětí vůči jednání rodičů, kteří jim křivdí. Privilegování jednoho dítěte rodiči svědčí o tom, že nemají pravou lásku.

---

¹⁷ *Výchova dítěte, Životem.*

Jejich sobecká sebeláska, kterou přenášejí na své oblíbené dítě, brání jejich dětem v poznání pravé lásky Boží, kterou jsou rodiče povoláni dětem zjevovat.

Rodiče mají svým dětem vždy a všude dávat dobrý příklad, což má ušlechtilý vliv na křesťanský rozvoj dětské duše, protože dítě více věří tomu, co na svých rodičích vidí, než jejich poučování a připomínkám. Dobrý příklad zahrnuje kromě jiného i pravdomluvnost. Dětem se nemá lhát ani ve věcech jako jsou intimní vztahy. Dítě by na svou otázku mělo vždy dostat pravdivou odpověď. Samozřejmě tato odpověď musí být přiměřená jeho věku a inteligenci. Nejedno dítě se zkazilo proto, že ve svých rodičích nevidělo příklad pravdomluvnosti.

Velikou pomocí při křesťanské výchově dítěte je modlitba a úcta k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu a k Matce Boží. Rodiče by měli své děti nejenom učit se modlit, ale také jim vštěpovat lásku k modlitbě. Děti se budou modlit tehdy, pochopí-li, jak důležitá a potřebná modlitba je. Rodina by měla často přijímat svaté svátosti, společně se doma modlit, obzvlášť růženec Panny Marie. Je množství svědectví a zkušeností s tím, že Bůh rád

vyslýchá modlitby malých dětí za konkrétní problémy.

Školní docházka

Začátek školní docházky je v životě dítěte velkým a důležitým zlomem. Rodiče, nechť pro své dítě hledají takový způsob plnění povinné školní docházky, který co nejméně ohrozí jeho mravy a zdravou životní formaci. Při tom ale samozřejmě nemohou zapomínat ani na kvalitu vzdělání. Dnes asi každá škola má svá značná negativa. Ani při tzv. domácí škole se dítě nevyhne vlivům světa, ať už to bude přes kontakt s učiteli při zkouškách anebo přes samotné učivo. Pokud je v blízkosti nějaká dobrá církevní škola anebo je možnost nějakou zorganizovat a založit, je třeba toho využít. Avšak nezapomínejme, že dítě bude se zlými vlivy světa tak jako tak konfrontováno a jediným řešením je, aby rodiče sami žili příkladně a s láskou i přísností vedli dítě ke kritickému rozlišování mezi dobrem a zlem. Musí v dítěti pěstovat zdravé sebevědomí a úctu k své vlastní křesťanské identitě. Dítě musí od malička chápat, že nežijeme tak jako lidé světa a nepodléháme světským trendům, módám a ideologiím, protože my máme poznání Krista a věčného života v NĚm; protože naše vlast je v nebesích.

Děti jsou ve školách stále častěji konfrontovány s nezdravými ideologiemi a jsou nuceny se pasivně nebo i aktivně účastnit na činnostech, které odporují Božímu zákonu. Řešením je, aby rodiče především s dětmi pravidelně hovořili o tom, co se ve škole učí, aby měli přehled o učitelích a celkových poměrech, které ve škole jejich dětí panují. Jestliže vědí anebo zjistí, že je jejich dítě konfrontováno s něčím nevhodným, ať mu klidně vysvětlí, jaká je pravda a Boží pohled na věc. Přitom ale ať na dítě nekladou požadavky, aby se hádalo s vyučujícími apod. Dítě musí vědět, že rodiče stojí za ním a případný konflikt budou řešit sami. Jestliže hrozí, že bude dítě ve škole vystaveno něčemu, co musí odmítnout, jako např. účast na halloweenu, návštěva nemorálního divadelního představení apod., je potřeba aby doma rodiče celou věc s dítětem v klidu probrali a vysvětlili mu, jak má reagovat a co má v dané situaci vyučujícímu říct. Jde o to, aby se dítě od nevhodných aktivit jasně distancovalo a vyhnulo se jim, ale přitom se vyhnulo i zbytečným konfliktům s učiteli a spolužáky. Pokud rodiče doma při vysvětlování problému budou dávat najevo podrážděnost a hněv na učitele, dostanou

tím dítě do stresové situace, a to potom pravděpodobně nebude schopno ve škole problém správně vyřešit. Bude-li se dítě ve škole pokoušet svůj křesťanský a morální postoj zbytečně odůvodňovat a vysvětlovat, většinou to vyvolá nepřátelské osobní útoky spolužáků a možná i učitelů. Lepší je se omezit na to, že se dané činnosti nezúčastním a mám na to své důvody. Dá se jednoduše říct: „paní učitelko, já se této akce nezúčastním, mě je takové cvičení nepříjemné.“ „My doma takové věci neděláme.“ „Tatínek přijde do školy nebo vám zatelefonuje a vysvětlí vám to.“ atd. Např. neúčast na takové akci jako je halloween je lepší odmítnout jednoduše s tím, že „já strašení nemám rád, strašidla se mi nelíbí, já určitě strašit nebudu...“ než začít vysvětlovat jasný křesťanský postoj, který nepřátelsky naladění lidé stejně nepřijmou a budou ho naopak vykládat jako fanatické sektářství. Obdobný způsob argumentace může být častokrát efektivní i v jiných situacích. Je třeba mít na zřeteli, že dnes škola, stát a celý mezinárodní systém upírají rodičům jejich přirozené a Bohem dané právo na výchovu vlastních dětí, a podle toho se moudře zařídit. Také je třeba vědět, že povinná školní docházka

(která je osvícenským výdobytkem) není povinností podle Božího zákona, ale pouze podle zákona státního, který nás váže natolik, nakolik neodporuje tomu Božímu. I v dnešní době mají rodiče stále možnost v určité dni dítě do školy jednoduše neposlat, využít jeho nepříznivý zdravotní stav apod.

Obdobné těžkosti je třeba očekávat i při návštěvě dětského lékaře, kde hrozí nucení ke zdraví škodlivým očkováním apod. Konec konců matky jsou tomuto tlaku různých nemorálních a pochybných „zdravotnických“ postupů vystavovány už během těhotenství. Rodiče se tedy musí na podobné konflikty se státní mocí a společenským nátlakem připravit a učit se je moudře zvládat s důvěrou v Boží pomoc a ochranu. Útoky na děti a na rodiny nejsou ničím novým. Bůh kdysi v Egyptě mezi tisíci zavražděnými izraelskými chlapci zázračně zachránil svého vyvoleného služebníka Mojžíše. Podobně i dnes ochraňuje ty, kdo mu důvěřují a statečně se staví za Boží zákony.

Dospívající děti

Další důležitou etapou při výchově dítěte je věk jeho dospívání. Obdobím dospívání projde dítě úspěšně a bez morálních úrazů jedině tehdy, jestliže si už před jeho započítím osvojilo zdravé morální návyky, naučilo se trpělivě a s přiměřeným zanícením věnovat užitečným zaměstnáním i zábavám. Jedno přísloví říká: „Pracovitá matka, lenivá dcera.“ Něco pravdy na tom je. Ale děti nebývají lenivé proto, že je matka pracovitá, ale spíše proto, že matka zapomíná probouzet v jejich srdci radost z práce a častokrát proto, že jim k práci ani nedává příležitost. Dceruška chce mamince něco pomoci, ale ze začátku je při tom trochu nešikovná a tu se na ni matka nevrle oboří: „Nech toho, jdi pryč, na nic se nehodíš.“ Podobně je to i s duševní prací. Některé dítě není tak nadané jako jiné. Kdyby ho matka někdy povzbudila a potěšila, když u něho vidí dobrou vůli a snahu, jistě by už potom pokračovalo úspěšněji. Ale když je neustále jen zahanbováno a pokořováno, přejde ho chuť k práci a časem se z něho stane lenoch.

Když už se blíží období dospívání, měli bychom dítě vést k stále větší samostatnosti. Vnitřní samostatnost je cílem výchovy. Když se

člověk sám od sebe varuje zlého a koná dobře bez přinucení, a to i tehdy, když se na něj nikdo nedívá, a když setrvává v dobrém, tehdy je dosaženo cíle výchovy. ***Vnější přinucení je užitečné jenom tam, kde chybí rozum, tedy u zvířat a u malých dětí. Čím více se však rozum vyvíjí, tím více musí dítě konat z vlastní vůle to, co poznalo jako dobré.*** Dospívající člověk se v samostatnosti bude cvičit jenom tehdy, pokud jsme ho k ní vedli, když byl ještě malým dítětem, např. povzbuzením k samostatné modlitbě, svěřením drobného nákupu dítěti apod. Čím je dítě starší, tím více mu dejme příležitosti, aby samostatně pracovalo a rozhodovalo se. ***Jestliže mu takové příležitosti k samostatnosti nedáváme, jestliže chceme i dospívající mládež řídit k jenom vnější poslušnosti neustálými rozkazy a hrozbami, pak se rychle blíží den, kdy výrostkovy spadnou zvenčí nanucená pouta a bezhlavě se vrhne do výru prostopášnosti.***

Rodiče by své děti měli učit také tomu, že Bůh štědře požehná jejich budoucí manželství a rodinu, pokud zůstanou čisté a nevinné až do dne své svatby. Mnoho manželských párů je

nešťastných. Příčinou častokrát bývá Boží prokletí za hříchy, kterých se dopustili před manželstvím.

Povinnosti dětí vůči rodičům

Dospívající děti mají být rodiči vedeny také k tomu, aby si uvědomily své povinnosti vůči nim samotným i vůči ostatním autoritám a vědomě je uznávaly a ctily. Sám Pán načrtl povinnosti dětí vůči rodičům slovy: „*Cti otce svého a matku svou!*“ (Mt 15,4; Ex 20,12). Otec a matka jsou po Bohu největšími dobrodinci dětí, kteří jim dávají ten nejcennější dar – život. Rodiče jsou pro své děti také zástupci samotného Boha. ***Bůh rodičům svěřil část své autority a přikázal jim vychovat děti ke své slávě. Proto jsou děti povinny své rodiče ctít, milovat a poslouchat jakožto představitele a zástupce Boží autority.*** Samotná důstojnost otce a matky staví rodiče do nadřazeného postavení vůči dětem, třeba by rodiče byli i méně vzdělaní, nadaní nebo chudší než děti. Rodiče je třeba respektovat, i když mají daleko od ideálu. Bůh přikázal otce a matku ctít bez ohledu na to, zda jsou svatí anebo hříšní. Rodiče si úctu svých dětí zaslouží už proto, že je přivedli na svět a zabezpečili je, aby nezemřely hned po narození.

Bůh nás mohl stvořit i přímo bez rodičů, ale raději si zvolil možnost podělit se o svou

stvořitelskou moc s rodiči. Rodiče si lásku svých dětí zaslouží za námahu, kterou při jejich výchově vynaložili, za nesčetné dobré skutky, které jim prokázali, za každodenní chléb, za ošacení, za ochranu před zlem a neštěstím, za dobré rady i výstrahy.

Děti mají své rodiče poslouchat vždy a ve všem, pokud jim nepřikáží něco, co by odporovalo Božímu zákonu. Žádný rodič nemá právo svým dětem nařizovat něco, co uráží Boha nebo odporuje některému Božímu přikázání.

Svatý apoštol Pavel říká: *„Děti, poslouchejte své rodiče v Pánu, neboť je to spravedlivé.“* (Ef 6,1). Sám rozum káže, aby děti až do své plnoletosti poslouchaly ty, kdo je na tento svět přivedli. Děti by své rodiče měly poslouchat zvláště v takových věcech jako je školní vzdělávání, oblečení, zábava, přátelé a podobně. Jestliže rodiče dceři nebo synovi řeknou, kdy má přijít domů, pak se syn anebo dcera musí vrátit včas.

Děti musí pochopit, že poslušnost je pro ně něčím závazným, ale také i prospěšným, protože ještě nemají životní zkušenosti. Rodiče zodpovídají za činy svých dětí i před Bohem, církví a státem. Jestliže rodiče své povinnosti

vůči dětem zanedbávají, Bůh je tvrdě potrestá, ani tím se však povinnosti dětí vůči rodičům neruší.

Hrozný trest dopadl na velekněze Heliho a jeho syny Ofniho a Fínsa. Bůh Heliho před hrozícím trestem varoval a nakonec ho i vykonal, protože tento otec nechtěl své líné syny kárat a synové nechtěli otce poslouchat. Synové zemřeli v boji s Filišťánci a otec spadl z křesla, když uslyšel zprávu o jejich smrti, zlomil si vaz a zemřel (1Sam 4,17-18).

Péče o rodiče v jejich stáří

Čím je dítě starší, tím méně má od rodičů přijímat a více jim dávat. Rodiče vychovávající své malé děti je mohou nejlépe naučit, jak se o ně na stáří mají postarat svým vlastním příkladem, tedy tím, že se sami budou starat o své vlastní rodiče (či prarodiče), a to nejlépe ve vlastní domácnosti, kde své děti vychovávají; pravda je-li to možné a jsou-li schopni jim doma potřebnou péči poskytnout.

Jestliže křesťané jsou povinni pomáhat bližním v nouzi, o co více tuto povinnost mají vůči vlastním rodičům, kteří je přivedli na svět. Povinnost postarat se o vlastní rodiče v jejich stáří tak, aby měli kde a za co žít, nám ukládá už přirozený Boží zákon. A apoštol dosvědčuje: „*Kdo se nestará o své blízké, a zvláště o členy rodiny, zapřel víru a je horší než nevěřící.*“ (1Tim 5,8).

Dětem, kteří se nestarají o své rodiče Bůh nepožehná. Pokud to životní podmínky jen trochu dovolují, je třeba se o vlastní rodiče postarat ve svém domě či bytě. Člověk, který své staré rodiče může ubytovat u sebe doma, ale vymlouvá se na to, že tam pro ně „není místo“ a pošle je do domova důchodců, není dobrým

dítětem svých rodičů. Děti by se měly postarat o to, aby jejich rodiče měli přiměřené bydlení a stravu a pamatovat na to, že tak jak se chovají ke svým zestárlým rodičům, tak se k nim jednoho dne budou chovat i jejich vlastní děti. Bůh je trpělivý ale i spravedlivý.

Také starost o duchovní potřeby zestárlých nebo nemocných rodičů je povinností dětí. Staří rodiče mohou častokrát potřebovat povzbuzení k trpělivé modlitbě a k tomu, aby svá utrpení obětovali za své blízké živé i zesnulé, protože oběť spojená s vírou a láskou k Pánu Ježíši má tu největší moc a je tím nejužitečnějším, co na tomto světě můžeme konat. Starý člověk často trpí samotou, pocitem opuštěnosti a nesmyslnosti svého života. Má pro něho zásadní význam, když mu jeho blízcí dají najevo, že stojí o jeho společnost, o jeho modlitby, otcovské nebo mateřské požehnání vnoučatům apod. Mají-li staří rodiče potíže sami navštěvovat bohoslužby a přistupovat ke svátostem, je povinností dětí jim v tom pomoci, doprovodit či dopravit je do kostela. Zůstane-li starý člověk připoután ke svému obydlí a už nevychází, je na dětech, aby zajistily pravidelnou návštěvu kněze a možnost přijetí svátostí, nejlépe jednou za měsíc anebo

aspoň dvakrát do roka. Pokud se zdravotní stav starých rodičů zhorší a jsou v nebezpečí života, děti jsou povinny zavolat kněze, aby rodiče mohli přijmout svátost nemocných a byli dobře připraveni na setkání s Pánem. Je zločinem proti duši nemocného a vrcholem ukrutnosti odkládat svátosti umírajících až na poslední chvíli, kdy už není žádná naděje na uzdravení a pokračování života, protože tehdy bude člověk sotva moci konat opravdové pokání, nekonal-li ho předtím během svého života. Zemřít ve stavu milosti Boží a dobře připraven na přechod do věčnosti je tou největší milostí, které se nám dostane tehdy, budeme-li během svého života o milost Boží usilovat každodenně a svátosti přijímat pravidelně. A k péči dětí o své zestárlé rodiče patří tato starost o jejich spásu na neposledním místě.

Sv. Robert Bellarmin se zamýšlí nad povinnostmi dětí vůči rodičům a říká toto: Kristus umírající na kříži naplnil své povinnosti vůči vlastní rodiče dokonale. Povinností dětí totiž je, „*splatit rodičům dluh*“ (1Tim 5,4), jak napomíná apoštol. A děti splácí rodičům svůj dluh, když starým rodičům zaopatřují to, co je potřebné, stejně jako to sami rodiče zaopatřovali

svým malým dětem nemohoucím si opatřit potravu a oděv. (...) Kristus své Blahoslavené Matce dal více než od ní narozením dostal, a přece chtěl zachovat zákon, aby jí jako rodiče splatil svůj dluh. Čím spíše budou k tomuto splacení svého dluhu rodičům zavázáni ostatní lidé? K tomu dodej, že ačkoliv ctěním rodiče činíme to, co jsme povinni, přeci nám Boží dobrota přidává odměnu, říkájíc v zákoně: *„Cti otce i matku svou, abys dlouho žil na zemi.“* (Ex 20,12; Ef 6,3). A skrze Sirachovce Duch sv. dodává: *„Kdo ctí svého otce, bude odměněn na dětech, a v den své modlitby bude vyslyšen.“* (Sir 3,6). Bůh ale nejenom dává odměnu těm, kdo ctí rodiče, ale také trest těm, kdo je nectí. Vždyť Pán říká: *„Kdo zlořečí svému otci nebo matce, propadne smrti.“* (Ex 21,17; Lv 20,9; Mt 15,4; Mk 7,10). A Sirachovec přidává: *„Kdo zarmucuje matku, je zlořečen Bohem.“* (Sir 3,18). Z toho se také učíme, že zlořečení rodičů synům má velikou sílu, protože je potvrzuje Bůh. O tom máme v dějinách mnohé příklady, z nichž jeden velmi znamenitě vypráví sv. Augustin v knize O městě Božím.¹⁸ Shrnutím tohoto Augustinova vyprávění je, že v Cezarey Kapadocké bylo deset

---

¹⁸ Kniha 21.c.18.

dětí, sedm bratrů a tři sestry, prokleta matkou a hned byli stíženi Božím trestem. Byli všichni trápeni třesením údů. V této odporné podívané nesnesli pohledy svých krajanů, rozešli se do všech světových stran a bloudili téměř celým římským světem. Dva z nich byli nakonec v přítomnosti sv. Augustina uzdraveni skrze ostatky sv. Štěpána prvomučedníka. - Tolik sv. Bellarmin.¹⁹

Po smrti rodičů se dobré děti modlí za jejich duše, obětují za ně mše sv. a sv. přijímání, aby se jim alespoň částečně odvděčily za to, že je nejen přivedli na svět, ale také je dali pokřtít, vychovali je v katolické víře a dali jim příklad zbožného křesťanského života. Dobré děti se za své rodiče vždy modlí ať už jsou naživu anebo již zemřeli. Taková modlitba je projevem vděčnosti a lásky vůči těm, kdo jsou po Bohu našimi největšími dobrodinci.

---

¹⁹ Bellarmin, s. 75.

Vedení dětí k volbě životního povolání

Děti nejsou povinny své rodiče poslechnout ve dvou věcech: při volbě kněžského nebo řeholního povolání a v manželství, i když je užitečné se s nimi o těchto věcech poradit a vyslechnout si jejich názory. Rodiče nemají právo svým dětem diktovat, jaký životní stav si mají zvolit. Toto je osobní záležitost každého z nás.

Rodiče mají své děti povzbuzovat, aby se zasvětili Bohu v kněžském nebo řeholním povolání. Šťastní jsou rodiče, kteří mají syna knězem, misionářem anebo dceru řeholnicí. Toto jsou jediné děti, které se za své rodiče budou stále modlit.

Zbožná atmosféra v rodině, úcta ke kněžím, dobrý křesťanský život a správné povzbuzování ze strany rodičů vedou děti k tomu, aby se zasvětily Bohu jako misijní kněží nebo řeholní sestry. Společnost potřebuje lidi, kteří se úplně zasvětili Bohu a zřeknou se pro něho i takového velkého daru, jakým je manželství a rodina. Svým zasvěcením se Bohu se kněží, misionáři a řeholnice stávají jako solí země a světlem světa a šíří Boží království mezi lidmi.

Rodiče, kteří chápou důstojnost kněžství a řeholního povolání, se denně modlí k Bohu, aby

alespoň jedno z jejich dětí povolal do služby jako kněze, misionáře nebo řeholní sestru.

Modlitba dětí za rodiče

Dobrotivý Bože. Děkuji Ti za mé rodiče a za všechno dobro, které jsi mi skrze ně dal. Vychovali mě a naučili mě milovat Tvá svatá přikázání. Miluji je a chci je vždy ctít a poslouchat. Pane, pomoz mi toto předsevzetí naplnit. Požehnej, Pane, mé rodiče veškerým pozemským i nebeským dobrem; daruj jim dlouhý a šťastný život, chraň je od každého zla a dej jim sílu překonávat všechny těžkosti. Dej, aby se ve stáří dočkali útěchy od nás, svých dětí, a po smrti je, Bože, přijmi do svého nebeského království. Amen.

Modlitba rodičů za své děti

Nebeský Otče. Ze své velké milosti jsi nás požehnal dětmi. Za to jsme ti povinni vzdávat neustálé díky. Víme, že při posledním soudu se budeme zodpovídat i z toho, jak jsme své děti vychovali, a proto pocítujeme velikou zodpovědnost za jejich spásu. Prosíme Tě, věčný Otče, daruj nám bystrou mysl a trpělivost, abychom děti mohli vychovat podle Tvé svaté vůle. Daruj nám, nebeský Otče, především tu milost, abychom své děti dokázali zachovat

v nevinosti a byli jim dobrým příkladem. Dej, Pane, ať se dokážeme postarat o jejich časné i věčné dobro. Daruj nám, Bože, to štěstí oslavovat Tě v nebeském království spolu s našimi dětmi. Amen.

Modlitba k sv. Josefovi

K tobě svatý Josefe, přicházíme ve své tísní. A když jsme vzývali o pomoc tvou přesvatou snoubenku Pannu Marii, tak i od tebe s důvěrou žádáme ochranu.

Pro lásku, která tě pojila s nejsvětější Pannou a Bohorodičkou Marií a pro otcovskou lásku, s kterou jsi objímal Dítě Ježíše, pokorně prosíme: shlédni na dědictví, které Ježíš Kristus svou krví vykoupil a přispěj nám v našich potřebách svou mocnou přímluvou.

Pečlivý strážce svaté rodiny, opatruj vyvolený lid Ježíše Krista. Odvráť od nás, laskavý otče, všechnu nákazu bludů a zkaženosti. Náš mocný ochránce, pomáhej nám z nebe v tomto boji s mocnostmi temna a jako jsi kdysi vysvobodil Ježíše z nebezpečí života, tak nyní braň Boží církvev proti úkladům nepřátel a každému protivenství. Nás pak všechny ustavičně

ochraňuj, abychom podle tvého příkladu svatě žili, zbožně zemřeli a dosáhli věčné blaženosti v nebi. Amen.

(sv. Lev XIII.)

Modlitba otce rodiny k sv. Josefovi

Ó sv. Josefe, ty jsi jako otec a živitel provázel Ježíše Krista v jeho dětství a mladosti všemi cestami lidského putování; úpěnlivě tě prosím, stůj i při mně a celé mé rodině jako průvodce a vůdce na pouti našeho života. Nikdy nás nenech zabloudit od cesty Božích přikázání. Buď naší ochranou v protivenstvích, potěchou v trápeních, dokud nepřejdeme do země živých, kde spolu s tebou a tvou Nejsvětější Snoubenkou vždy Pannou Marií a se všemi svatými budeme na věky jásat v našem Pánu a Bohu Ježíši Kristu. Amen.

Obsah

Volba povolání	3
Příprava na manželství	7
Známost, zasnuby a svatba.....	15
Povinnosti manželů	23
Obnova manželských slibů	31
Povinnosti muže	32
Povinnosti ženy	38
Oděv a vnější úprava	39
Přijetí dítěte – manželská morálka	47
Výchova dítěte.....	55
Výchova malých dětí	58
Bellarmin o výchově dětí	64
Bít či být...?	71
Školní docházka	77
Dospívající děti	81
Povinnosti dětí vůči rodičům	84
Péče o rodiče v jejich stáří	87
Vedení dětí k volbě životního povolání.....	92
Modlitba dětí za rodiče	94
Modlitba rodičů za své děti	94
Modlitba k sv. Josefovi	95
Modlitba otce rodiny k sv. Josefovi.....	96

Použité zdroje:

Povinnosti kresťanských rodičov a detí, 2023 (pre osobnú potrebu) (materiál preložený z ukrajinčiny).

Dr. František Tomášek, *Mladý muž se dívá do života*, Veselí nad Moravou, 1946.

Sv. František Saleský, *Filotea*, LÚČ, Bratislava 2021.

František Spirago, *Katolický lidový katechismus*, část III. O prostředcích milosti, Olomouc 1904. (O stavu manželském s. 133-153).

Dr. Rupert Fr. X. Smolík, *Rukověť pro zpovědníky*, Nákladem Dědictví sv. Prokopa, číslo VI., Praha 1868.

Výchova dítěte – brožurka z edice Životem, ročník 1, č. 19.

Sv. Robert Bellarmin, *De septem verbis Christi de Cruce prolatis*, Opuscula ascetica III, Ratisbonae 1925.

Starokresťanská knižnica 2 - *O nepravě ženskej krásy: Tertullianus O pestovaní ženskej krásy; Tertullianus O závoji panien; sv. Cyprián O správání panien; sv. Gregor z Nazianzu Proti ženám, čo sa príliš krásli*, Bratislava 2007.

